

ศูนย์เรียนรู้ และแนวความคิดของปราชญ์ชาวบ้านหลัก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ศูนย์เรียนรู้และแนวความคิดของปราชญ์ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. บทนำ

ปราชญ์ชาวบ้านนับว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปศึกษาและปฏิบัติตน จนบังเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ สามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ตนเองและครอบครัว ภาครัฐจึงเล็งความสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน จึงได้สนับสนุนส่งเสริมให้เป็นศูนย์เรียนรู้ เพื่อขยายผลความสำเร็จของท่านทั้งหลายไปสู่ชุมชน หรือผู้ที่สนใจ ต้องการศึกษาลေ့เปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำภูมิปัญญาและแนวทางของปราชญ์แต่ละท่านไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีความอยู่เย็นเป็นสุขอันเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ

สศช. ได้เล็งเห็นความสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน ในฐานะที่เป็นกลไกหรือภาคีการพัฒนาที่สำคัญที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่บุคคล ชุมชน และท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มอบหมายให้สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้ง 4 ภาค ดำเนินรวบรวมข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านและศูนย์เรียนรู้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษา ต่อยอดองค์ความรู้ สร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา และขยายผลเชื่อมโยงในการขับเคลื่อนการพัฒนาในแต่ละระดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อรวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของปราชญ์ชาวบ้านในฐานะที่เป็นศูนย์เรียนรู้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งจัดระบบข้อมูลให้สะดวกต่อการใช้ประโยชน์

2.2 เพื่อรวบรวมแนวคิด องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของปราชญ์หลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 12 ท่าน¹ เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ และนำไปเผยแพร่แก่ผู้สนใจต่อไป

3. วิธีการดำเนินงาน

ศึกษาแหล่งที่มาของปราชญ์ชาวบ้าน และดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันมี สنج.ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการรวบรวมและประสานรวบรวมจากเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการหมุนเวียนจัดประชุมหารือแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน

4. ผลที่ได้รับ

สพอ. มีฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ที่พร้อมใช้งาน โดยมีรายชื่อ ที่อยู่ของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน 79 ท่าน จำแนกรายจังหวัด รวมทั้งมีเอกสารรวบรวมแนวคิดและภูมิปัญญาของปราชญ์หลัก 12 ท่าน เพื่อใช้ในการค้นคว้า ศึกษา และประโยชน์อื่นๆ ของสำนักงานต่อไป

5. รายชื่อศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน

ตารางที่ 1 สรุปรวมยอดปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือรายจังหวัด (หน้า 1/1 – 1/3)

ตารางที่ 2 รายละเอียด ชื่อ ที่อยู่ ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน (หน้า 2/1 – 2/4)

6. แนวความคิดและภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน 12 ท่าน (หน้า 3/1 – 3/53)

¹ ปราชญ์ชุมชน 12 ท่าน ได้รับการคัดเลือกจากโครงการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI)

ตารางที่ 1 สรุปรายชื่อปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัด	จำนวน (ราย)	ปราชญ์
กาฬสินธุ์	5	นายทองอินทร์ ภูมิซ้อ น.ส.สมจันทร์ ดอนสินพูล นายเฉลิมศักดิ์ ถนอมสิทธิ์ นายสุภัทรชัย หันจรัส พระมหาสุภาพ พุทธิวิริโย
ขอนแก่น	6	นายทัศนั กระยอม นายผอง เกตพิบูลย์ นายสมเฒ่า คำหมื่น นายสมเฒ่า คำหมื่น นางทานทิพย์ อารังวรารากร นายบุญเต็ม ชัยลา
ชัยภูมิ	3	นายบุญชิต สมัตตะ นายนิคม คงพันธ์ นายแผนผา คงนาวัง
นครพนม	2	นายประทีน นาเวียง นายสถาพร มณีโชติ
นครราชสีมา	3	นายจันทร์ที ประทุมภา นายโชคดี ปรโลกานนท์ นายอำนาจ หมายยอดกลาง
บุรีรัมย์	5	นายคำเตื่อง ภาษี นายผาย สร้อยสระกลาง นายสุทินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ นายไพรัตน์ ชื่นศรี นายนวล อินทสุข
มหาสารคาม	6	นายกฤติเดช ศรีเนตรภักดิ์ นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์ นายคำสิงห์ มาลาหอม นายอดิสร เหล่าสะพาน นายจันทร์ นาชัยคุลย์ นายล้วน กุลแก้ว
มุกดาหาร	6	นายทวี ปะหา นายบุญเทียม วงกระไซ้

จังหวัด	จำนวน (ราย)	ปราชญ์
		นายมานิช โพธิ์เมือง นายโสม อุดคำ นายออด เมืองโคตร นายมานะ ซอสูงเนิน
ยโสธร	5	นายบุญส่ง มาตขาว นายสุทิน จันทขาว พระพรมมา สุภัทโท นายศรีเทพ คชนะ พระพรมมา สุภัทโท
ร้อยเอ็ด	7	นายถนอม เหล็กศรี นายทอง สิงห์สุขุม นายวิชัย ทวินันท์ นายบุญมี ทอนมาตย์ นายวีระยุทธ สุวัฒน์ นายแสง มะโนลัย นายอุทัย สุทธิประภา
ศรีสะเกษ	4	นางสาวพลีขวัญ พูลลาภ นายสมาน พันธุ์วิไล นายธนัย งามแสง นายเฉลียว จันครา
สกลนคร	2	นางพิมพ์ โถตันคำ นายสุพจน์ สัตถาผล
สุรินทร์	8	จ.ส.อ.วิชาพร พินธุรักษ์ นายโกศล หมายทอง นายเชียง ไทยดี นายอารติ แสงอุบล นายอภิวัฒน์ ขาวสวน พระพิเชษฐ พิเชฏฐ์ นายสุพน ร่วมคิด นายนิยม จิตระดิษฐ์
หนองคาย	1	นายชำนาญ พิทักษ์
หนองบัวลำภู	2	นายบัวพันธ์ บุญอาจ นายสุเมธ วิชัยวงศ์

จังหวัด	จำนวน (ราย)	ปราชญ์
อำนาจเจริญ	6	นางประยูร กาญจนารี นายชาติ มาระแสง นายบุญหลาย กัลยา นายโพน แจ่มใส นายวีระพล กมลรัตน์ นายประยงค์ บุญทอง
อุบลราชธานี	2	นางเศศแก้ว เข้มเพชร นางสาวงามบุญ ชาวหินฟ้า
อุดรธานี	2	นายชูชาติ นาแสง นายประยงค์ ใจเป็น
เลย	4	นายคำปวน สุธงษา นายประยงค์ อัมจักร นายปรีชา ทองอู่ นายเอกวิทย์ สายแก้วเทศ
รวม	79	

ที่มา : สทนง.ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 2 รายชื่อและที่อยู่ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่	จังหวัด	ชื่อปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้ประสานงาน	ชื่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
1	กาฬสินธุ์	นายทองอินทร์ ภูมิซ้อ	ศูนย์เรียนรู้บ้านเชียงงาม	163 ม.22 บ้านเชียงงาม ต.บัวบาน อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
2	กาฬสินธุ์	น.ส.สมจันท์ ดอนสินพูล	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน	60 หมู่ที่ 2 บ้านโมค ต.ห้วยโพธิ์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์
3	กาฬสินธุ์	นายเฉลิมศักดิ์ ถนอมสิทธิ์	ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติกาฬสินธุ์	109 หมู่ที่ 10 บ้านหัวแฮด ต.ธัญญา อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์
4	กาฬสินธุ์	นายสุภัทรชัย หันจรัส	ศูนย์เรียนรู้พื้นภูมิไทย	20 หมู่ที่ 14 ต.สามัคคี อ.ร่องคำ จ.กาฬสินธุ์
5	กาฬสินธุ์	พระมหาสุภาพ พุทธิวิริโย	ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์	ศูนย์พัฒนาคุณธรรม จ.กาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ต.จุมจัง อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
6	ขอนแก่น	นายทัศน์ กระยอม	ศูนย์เรียนรู้ฟื้นฟูเกษตรพื้นบ้านอำเภอแวงน้อย	108 ม.6 บ้านโสกน้ำขาว ต.ก้านเหลือง อ.แวงน้อย จ.ขอนแก่น
7	ขอนแก่น	นายผอง เกตพิบูลย์	มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคืนถิ่น	83 ม.7 บ้านโนนพริก ต.โคกสง่า อ.พล จ.ขอนแก่น
8	ขอนแก่น	นายสมเฝ้า คำหมื่น	ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์เกษตรอินทรีย์	53 หมู่ที่ 1 บ้านหนองแวงไร่ ต.โนเมือง อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
9	ขอนแก่น	นายสมเฝ้า คำหมื่น	ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรอินทรีย์	53 ม.1 บ้านหนองแวงไร่ ต.โนเมือง อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
10	ขอนแก่น	นางทานทิพย์ อารังวรารากร	มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตดี จังหวัดขอนแก่น	175 ม.2 ต.เขื่อนอุบลรัตน์ อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น
11	ขอนแก่น	นายบุญเต็ม ชัยลา	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านดงบัง	68 ม.4 บ้านดงบัง ต.คอนนิม อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น
12	ชัยภูมิ	นายบุญชิต สมัดทะ	ศูนย์ปราชญ์เกษตร(สวนอุษา)	90 หมู่ที่ 16 บ้านท่าแจ้ง ต.หนองแวง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ
13	ชัยภูมิ	นายนิคม คงพันธ์	"น้ำเพื่อชีวิต" บ้านชีบหมี	135 ม.6 ต.เวตะแบก อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
14	ชัยภูมิ	นายแผนผา คงนาวัง	ศูนย์บุญนิยมสิกขาหินผาพ้าน้ำ	428 หมู่ที่ 17 บ้านนาแก ต.นาหนองทุ่ม อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
15	นครพนม	นายประทีน นาวัยเชียง	ศูนย์ฝึกอบรมชุมชนบุญนิยมศรีโคตรบูรณอโคก	1 ม. 7 บ้านศรีโคตบูรณ ต.ศรีสงคราม อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม

ที่	จังหวัด	ชื่อปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้ประสานงาน	ชื่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
16	นครพนม	นายสถาพร มณีโชติ	ศูนย์เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติคุ้ม โฮม จังหวัดนครพนม	ศูนย์คุ้มโฮม บ้านดอนโหม่ง ม. 4 ต.หนองญาติ อ.เมือง จ.นครพนม
17	นครราชสีมา	นายจันทร์ที ประทุมภา	ศูนย์ฝึกอบรมเกษตรผสมผสานบ้าน โนนรัง35 บุรพา	138 ม. 6 บ้านโนนรัง ต.ตลาดไทร อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา
18	นครราชสีมา	นายโชคดี ปรโลกานนท์	แหล่งเรียนรู้การเกษตรเพื่อการ พึ่งตนเองและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น (สวนลุงโชค)	14 ม.6 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา
19	นครราชสีมา	นายอำนาจ หมายยอด กลาง	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาของชาวบ้านฯ	14 ม. 11 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา
20	บุรีรัมย์	นายคำเคื่อง ภาษี	สถาบันพื้นฟูภูมิปัญญาไท	40 ม. 8 บ้านโนนเขว ต.หัวฝายกึ่ง อ.แคนดง จ.บุรีรัมย์
21	บุรีรัมย์	นายผาย สร้อยสระกลาง	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกลุ่มอีโต้น้อย	158 ม. 4 ต.โคกล่าม อ.ลำปลายมาศ จ. บุรีรัมย์
22	บุรีรัมย์	นายสุทธินันท์ ประชัย พลฤทธิ์	มหาชีวลัยอีสาน	34 ม. 2 บ้านปากช่อง ต.สนามชัย อ.สตึก จ. บุรีรัมย์
23	บุรีรัมย์	นายไพรัตน์ ชื่นศรี	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านแสงจันทร์	ฐานการเรียนรู้ชุมชน บ้านแสงจันทร์ ม. 7 ต. สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์
24	บุรีรัมย์	นายนวล อินทสุข	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหนองกรด	203 หมู่ที่ 6 บ้านหนองกรด ต.หนองตะ กรอง อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์
25	มหาสารคาม	นายกฤติเดช ศรีเนตรภักดิ์	ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านศรีเนตรพัฒนา	52 ม. 3 ต.กู่ทอง อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม 44160
26	มหาสารคาม	นายคำพันธ์ เหล่าวงษ์	ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนชุมชน	43 ม. 2 ต.ศรีสุข อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม
27	มหาสารคาม	นายคำสิงห์ มาลาหอม	ศูนย์เรียนรู้พออยู่-พอกิน-พอเพียง	12 หมู่ที่ 8 บ้านน้ำเที่ยง ต.หนองกงสวรรค์ อ. โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม
28	มหาสารคาม	นายอดิสร เหล่าสะพาน	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอนมัน	25 ม.13 บ้านดอนมัน ต.ขามเรียง อ.กันทร วิชัย จ.มหาสารคาม
29	มหาสารคาม	นายจันทร์ นาชัยคุลย์	ศูนย์การเรียนรู้ครูเกษตรชุมชน	117 หมู่ที่ 7 บ้านหนองแห่น ต.นาโพธิ์ อ.กุด รัง จ.มหาสารคาม
30	มหาสารคาม	นายล้วน กุลแก้ว	คุณธรรมนำชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง	112 ม. 10 บ้านหลุมควัน ต.ยาง อ.นาดิน จ. มหาสารคาม

ที่	จังหวัด	ชื่อปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้ประสานงาน	ชื่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
31	มุกดาหาร	นายทวี ปะหา	สวนการศึกษาพัฒนาอาชีพเกษตร ทฤษฎีใหม่	115 หมู่ที่ 16 บ้านสุขสวัสดิ์ ต.กกตูม จ. มุกดาหาร
32	มุกดาหาร	นายบุญเทียม วงกระโซ่	ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	201 หมู่ที่ 3 ต.ดงหลวง จ.มุกดาหาร
33	มุกดาหาร	นายมานิช โพธิ์เมือง	ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่ปลอดสารพิษ	73 ม.5 ต.หนองสูงเหนือ อ.หนองสูง จ. มุกดาหาร
34	มุกดาหาร	นายโฮม อุดคำ	กลุ่มกิจกรรมไร่สารพิษ มุกดาหาร ประสานมิตร	26/1 ม.5 บ้านบะ ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
35	มุกดาหาร	นายอ้อด เมืองโคตร	ศูนย์หมอดินนาทิสู่ชีวิตพอเพียง	254 หมู่ที่ 14 ต.คำป่าหลาย อ.เมือง จ. มุกดาหาร
36	มุกดาหาร	นายมานะ ซอสูงเนิน	ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่เราสร้างก่อ	63 หมู่ที่ 6 บ้านเหล่าสร้างถ่อ ต.เหล่าสร้างถ่อ อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร
37	ยโสธร	นายบุญส่ง มาตขาว	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านนาย บุญส่ง มาตขาว	105 หมู่ที่ 17 บ้านโนนยาง ต.กำแมด อ.กุด ชุม จ.ยโสธร
38	ยโสธร	นายสุทิน จันทขาว	ศูนย์เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ ศรีโสธรพัฒนา	68 ม.5 ต.น้ำใส อ.ค้อวัง จ.ยโสธร
39	ยโสธร	พระพรหมมา สุภักโท	ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติจังหวัด ยโสธร	80 หมู่ที่ 8 บ้านสวนธรรมร่วมใจ ต.กระจาย อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
40	ยโสธร	นายศรีเทพ คชนะ	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านสวน อ่างแก้ว	72 หมู่ที่ 10 บ้านคำม่วงไข่ ต.โนนเปือย อ.กุด ชุม จ.ยโสธร
41	ยโสธร	พระพรหมมา สุภักโท	ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติจังหวัด ยโสธร	ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ 81 ม. 8 ต.กระจาย อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
42	ร้อยเอ็ด	นายถนอม เหล็กศรี	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นาย ถนอม เหล็กศรี	99 หมู่ที่ 2 บ้านหนองทัพไทย ต.หนองทัพ ไทย อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด
43	ร้อยเอ็ด	นายทอง สิงห์สุขุม	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านนาย ทอง สิงห์สุขุม	หมู่ที่ 6 บ้านโคกเลาะ ต.เกาะแก้ว อ.หนอง พอก จ.ร้อยเอ็ด
44	ร้อยเอ็ด	นายวิชัย ทวินันท์	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านนาย วิชัย ทวินันท์	หมู่ที่ 2 บ้านหนองหิน ต.เมืองสรวง อ.เมือง สรวง จ.ร้อยเอ็ด
45	ร้อยเอ็ด	นายบุญมี ทอนมาตย์	นายบุญมี ทอนมาตย์ (เกษตรทฤษฎี ใหม่)	98/1 บ้านคุ้มเหนือ ม.3 ต.หัวช้าง อ.จตุร พักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

ที่	จังหวัด	ชื่อปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้ประสานงาน	ชื่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
46	ร้อยเอ็ด	นายวีระยุทธ สุวัฒน์	กลุ่มพัฒนาชีวิตและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	17 ม. 5 ต.หนองแคน อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด
47	ร้อยเอ็ด	นายแสวง มะโนลัย	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นาย นายแสวง มะโนลัย	หมู่ที่ 12 บ้านโพธิ์ฮาด ต.ดงครั่งน้อย อ. เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
48	ร้อยเอ็ด	นายอุทัย สุทธิประภา	ศูนย์ร้อยเอ็ดอโค	ศูนย์ร้อยเอ็ดอโค 110 ม. 6 บ้านเหล่าแหลม ต.เกาะแก้ว อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด
49	ศรีสะเกษ	นางสาวพลีขวัญ พูลลาภ	ศิระอโค	ม.15 ต.กระแซง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
50	ศรีสะเกษ	นายสมาน พันธุ์ไว	ศูนย์วิสาหกิจชุมชนตำบลละทาย	หมู่ที่ 4 ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ
51	ศรีสะเกษ	นายธัญ งามแสง	แปลงสาธิตเกษตรผสมผสานตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	82 หมู่ที่ 6 ต.หัวช้าง อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ
52	ศรีสะเกษ	นายเฉลียว จันครา	ศูนย์สาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียง	80 หมู่ที่ 4 ต.หัวเสือ อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ
53	สกลนคร	นางพิมพ์ โถตันคำ	ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านนาง พิมพ์ โถตันคำ	93 ม.3 บ้านนาขาม ต.นาม่อง อ.กุดบาก จ. สกลนคร
54	สกลนคร	นายสุพจน์ สัตถาผล	ศูนย์ฝึกอบรมบุญนิยมสกลอโค	168 หมู่ที่ 5 ต.ค้อเขียว อ.วาริชภูมิ จ. สกลนคร
55	สุรินทร์	จ.ส.อ.วิชาพร พินธุรักษ์	ชุมชนบุญนิยมสุรินทร์อโค	9 หมู่ที่ 17 บ้านสำโรงน้อย ต.สลักได อ.เมือง จ.สุรินทร์
56	สุรินทร์	นายโกศล หมายทอง	มะเมียง	3 ม. 5 บ้านมะเมียงเหนือ ต.โชคสาม อ. ปราสาท จ.สุรินทร์
57	สุรินทร์	นายเชียง ไทยดี	กลุ่มฟื้นฟูการเกษตรตำบลยาง	59 ม. 2 บ้านอนันต์ ต.ยาง อ.ศรีณรงค์ จ. สุรินทร์
58	สุรินทร์	นายอารีดี แสงอุบล	ศูนย์เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก สุรินทร์	88 หมู่ที่ 7 ต.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์
59	สุรินทร์	นายอภิวัฒน์ ขาวสวน	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านบ้าน สวาย	53 หมู่ที่ 2 ต.เป็นสุข อ.จอมพระ จ.สุรินทร์
60	สุรินทร์	พระพิเชษฐ พิเชฐโร	ศูนย์ทัพบกนิมิต	31 หมู่ที่ 18 ต.ด่าน อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
61	สุรินทร์	นายสุพน ร่วมคิด	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านบ้าน โคกสะอาด	51 หมู่ที่ 5 ต.หนองระฆัง อ.สนม จ.สุรินทร์
62	สุรินทร์	นายนิยม จิตระดิษฐ์	เครือข่ายพอมหาอยู่ สุนทรชัย	บ้านทับกระปือ ต.สำโรง อ.เมือง จ.สุรินทร์

ที่	จังหวัด	ชื่อปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้ประสานงาน	ชื่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
63	หนองคาย	นายชำนาญ พิทักษ์	มหาวิทยาลัยชุมชน ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง	12 ม.4 บ้านเดื่อ ต.ชุมพล อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย
64	หนองบัวลำภู	นายบัวพันธ์ บุญอาจ	ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมแบบยั่งยืน จังหวัดหนองบัวลำภู	66/2 ม.4 ต.ด่านช้าง อ.นาแก จ.หนองบัวลำภู
65	หนองบัวลำภู	นายสุเมธ วิชัยวงศ์	ศูนย์น้ำเพียงดิน	67/1 บ้านโนนงาม ต.ฝั่งแดง อ.นาแก จ.หนองบัวลำภู
66	อำนาจเจริญ	นางประยูร กาญจนาริ	ศูนย์เครือข่ายเกษตรธรรมชาติคนอำนาจ	41 ม. 6 ต.ไร่สี อ.ลืออำนาจ จ.อำนาจเจริญ
67	อำนาจเจริญ	นายชาติ ภาระแสง	ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคันทัน	25 ม. 10 บ้านกุดขุย ต.คำพระ อ.หัวตะพาน จ.อำนาจเจริญ
68	อำนาจเจริญ	นายบุญหลาย กัลยา	ไร่นาสวนผสมมหาวิทยาลัยชีวิตแบบยั่งยืน	65 ม. 2 ต.ไร่สี อ.เสนางคนิคม จ.อำนาจเจริญ
69	อำนาจเจริญ	นายโทน แจ่มใส	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านนายโทน แจ่มใส	39 หมู่ที่ 3 ต.หนองไฮ อ.เสนางคนิคม จ.อำนาจเจริญ
70	อำนาจเจริญ	นายวีระพล กมลรัตน์	เครือข่ายกิจกรรมไร่สารพิษแห่งประเทศไทย (สวน "สร้างฝัน")	ชุมชนสวนสร้างฝัน 216 ม. 11 บ้านยาง ต.บุง อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ
71	อำนาจเจริญ	นายประยงค์ บุญทอง	ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านบ้านโคกเจริญ	152 หมู่ที่ 11 ต.นาวัง อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ
72	อุบลราชธานี	นางเกศแก้ว เข้มเพชร	ศูนย์ตามรอยธรรมเกษตรกรรมไร้สารพิษตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	149 หมู่ที่ 7 บ้านเกษตรพัฒนา ต.คำขวาง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
73	อุบลราชธานี	นางสาวงามบุญ ขาวหินฟ้า	ชุมชนราชธานีอโศก	99 หมู่ที่ 10 บ้านราชธานีอโศก ต.บุงไหม อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
74	อุดรธานี	นายชูชาติ นาแสง	ศูนย์บุญนิยมดินหนองแดนเหนือ	ศูนย์ดินหนองแดนเหนือ 159 ม.11 ต.บ้านดาด อ.เมือง จ.อุดรธานี
75	อุดรธานี	นายประยงค์ ใจเป็น	บ้านไร่ไผ่งามฟาร์มผสม	57/1 ม.5 บ้านหนองตอ ต.เชียงยืน อ.เมือง จ.อุดรธานี
76	เลย	นายคำป่วน สุธงษา	สวนเกษตรน้ำฝน	67 ม.2 (สวนน้ำฝน) บ้านหนองเสือคราง ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย
77	เลย	นายประยงค์ อัฒจักร	ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติภูหลวง	142 ม.5 ต.วังสะพุง อ.วังสะพุง จ.เลย

ที่	จังหวัด	ชื่อปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้ประสานงาน	ชื่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
78	เลย	นายปรีชา ทองอู่	ศูนย์ปราชญ์ไทเกษตร	38 หมู่ที่ 10 บ้านโคกผักหวาน ต.ผาขาว อ.ผาขาว จ.เลย
79	เลย	นายเอกวิทย์ สายแก้วเทศ	กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านน้ำพุ	134 หมู่ที่ 6 บ้านน้ำพุ ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย

ที่มา : สนง.ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สรุปศูนย์เรียนรู้ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552-2554

หน่วย : หมู่บ้าน

จังหวัด/กลุ่มจังหวัด	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554*	รวมทั้งจังหวัด	หมายเหตุ
อุดรธานี	-	64	-	64	
หนองบัวลำภู	-	8	-	8	
หนองคาย	-	35	24	59	
เลย	-	11	53	64	
บึงกาฬ	-	-	-	-	ยังไม่มีข้อมูล
สกลนคร	-	27	10	37	
มุกดาหาร	-	47	-	47	
นครพนม	-	33	-	33	
กาฬสินธุ์	-	9	8	17	
ขอนแก่น	-	25	19	44	
มหาสารคาม	-	28	-	28	
ร้อยเอ็ด	-	46	67	113	
นครราชสีมา	33	95	83	211	
ชัยภูมิ	-	78	78	156	
บุรีรัมย์	-	25	33	58	
สุรินทร์	-	10	45	55	
อุบลราชธานี	-	119	124	243	
อำนาจเจริญ	-	48	55	103	
ศรีสะเกษ	-	10	29	39	
ยโสธร	-	9	4	13	
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33	727	632	1,392	

* ปี 2554 ข้อมูล ณ วันที่ 10 ต.ค. 54

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

สุนทรชัย

ปราชญ์ชาวบ้านอาวุโสของภาคอีสานที่มีความสุข

ประวัติพ่อมหาอยู่ สุนทรชัย

พ่อมหาอยู่ สุนทรชัย เป็นบุตรคนที่สามของนายคำชู และนางเม็ง สุนทรชัย เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2464 ที่บ้านตะแบก ต.สลักได อ.เมือง จ.สุรินทร์ จบชั้น ป.4 จากโรงเรียนสุรวิทยาคม หลังจากจบแล้วได้มาช่วยพ่อแม่ทำนาอยู่พักหนึ่ง แล้วจึงไปบวชเรียนอยู่ที่วัดชุมพลสุทธาวาส จ.สุรินทร์ ต่อมาจึงย้ายไปอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร จนสอบได้นักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม 3 ประโยคในปี พ.ศ.2486 เมื่อกลับมาเยี่ยมโยมพ่อแม่ที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่าท่านชรามากแล้ว ยังต้องลำบากตรากตรำทำงาน จึงเกิดความสงสารแล้วจึงได้ตัดสินใจลาสิกขาออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา 4 ปี ต่อมาคือปี 2490 ญาติผู้ใหญ่จึงได้ไปสู่ขอคุณแม่อุมาลี บุตรสาวสมุหบัญชี อ.เมือง จ.สุรินทร์ ในตอนนั้นมาเป็นคู่ครองและอยู่กินกันมาอย่างมีความสุข มีลูกสี่คนด้วยกัน 5 คน ปัจจุบันพ่อมหาอยู่ เสียชีวิตแล้ว อายุ 90 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 6 หมู่ 4 บ้านตะแบก ต.สลักได อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000

สรุปแนวคิดของพ่อมหาอยู่ สุนทรชัย

1. ครอบครัวอบอุ่นคือรากฐานชีวิต เรียนรู้จากพ่อแม่

ทำพออยู่พอกิน เหลือกินแจกทำให้มีเพื่อน เหลือแจกขายทำให้มีเงินจึงกลายเป็นครอบครัวที่มีอยู่มีกิน มีเพื่อนและมีเงิน ที่สำคัญที่สุดพ่อมหาอยู่เชื่อในคำธรรมะที่ว่า “งานคือความสุข ความสุขคืองาน ถ้าอยากมีความสุขก็จงทำงานแล้วเงินทองจะไปไหนเสีย”

2. พึ่งตนเอง : ทางรอดคนอีสาน

ความสำเร็จของพ่อมหาอยู่ได้อาศัยหลักการพึ่งตนเอง โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ต้องศรัทธาในแนวคิดการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง

2.2 ต้องออมน้ำ ออมดิน ออมต้นไม้ใหญ่ ออมเงิน และสั่งสมภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา

2.3 ต้องผสมผสานด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

3. ความสำเร็จอยู่ที่การเตรียมตัว

พอมหาอยู่ได้ให้คาถามความสำเร็จในปัจจุบันเพิ่มเติมจากอิทธิบาท 4 ว่าต้องวางแผนกล่าวคือ คนเราต้องเตรียมตัวดังนี้

- เตรียมตัวก่อนตาย
- เตรียมกายก่อนแต่ง
- เตรียมน้ำก่อนแล้ง
- เตรียมแรงก่อนทำ

เกียรติที่ได้รับ

จากผลงานทางด้านเกษตรผสมผสาน และการอุทิศตนเพื่อพัฒนาสังคมในฐานะนักวิชาการชาวบ้าน จนเป็นที่ประจักษ์แก่หน่วยงานและองค์กรพัฒนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงได้รับรางวัลต่างๆดังนี้

1. ประกาศเกียรติคุณเกษตรดีเด่นจากจังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2528
2. เกียรติคุณเกษตรกรดีเด่นจากสมาคมวิทยาศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2536
3. เหรียญสุคติเกียรติคุณวิทยากรเกษตรตัวอย่างจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2530
4. เกียรติบัตร “สนับสนุนและส่งเสริมงานพัฒนาขององค์กรเอกชน พัฒนาชนบทในเขตอีสานใต้” จากคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบทอีสานใต้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2530
5. ประกาศเกียรติคุณ “ผู้นำอาชีพก้าวหน้า” ของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2531
6. ประกาศเกียรติคุณ “ผู้นำกลุ่มสมาชิกที่ได้รับชมเงินฝากโครงการออมทรัพย์วันละนิดเพื่อชีวิตสหกรณ์ดีเด่น ประจำปี 2531” จากสหกรณ์เกษตรเมืองสุรินทร์ จำกัด เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2531
7. ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขา เกษตรศาสตร์จากสภาฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2532
8. เกียรติบัตรจากศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยครูสุรินทร์ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2532
9. โล่ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขามนุษย์ศาสตร์ ประจำปี 2532 จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2533
10. โล่รางวัลเชิดชูเกียรติ “ผู้นำชุมชนตัวอย่างด้านสิ่งแวดล้อม” จากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2534
11. เกียรติบัตรผู้สูงอายุดีเด่น ด้านความสำเร็จในอาชีพ(เกษตรกรรม) ปี พ.ศ. 2537 เนื่องในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ จังหวัดสุรินทร์

ยติ

ปราชญ์ชาวบ้านนักวิจัยรุ่นลายคราม จังหวัดสุรินทร์

ประวัติพ่อเชียง ไทยดี

พ่อเชียง ไทยดี เกิดเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2471 อยู่บ้านเลขที่ 59 บ้านอนันต์ หมู่ที่ 2 ตำบลยาง อำเภอสี่พระยา จังหวัดสุรินทร์ พ่อเชียง ไทยดี มีคุณพ่อชื่อนายหลง ไทยดี เป็นคนจีนอยู่ที่อำเภอร่องทับ จังหวัดสุรินทร์ มีคุณแม่ชื่อนางบรอล ไทยดี เป็นคนเขมร อยู่บ้านจารพัต ตำบลศรีพระยา จังหวัดสุรินทร์ จบการศึกษาชั้น ป.4 จากโรงเรียนบ้านอนันต์ชูศรีราษฎร์สามัคคีและออกบวช 1 พรรษา พ่อเชียงได้แต่งงานกับแม่สายยัณฑ์ ไทยดี มีลูกชายด้วยกัน 4 คน และลูกสาว 3 คน หลังแต่งงานได้พาภรรยามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านตะเคียน ต่อมาเกิดน้ำท่วม จึงย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านอนันต์ และเก็บหอมรอมริบซื้อที่ดินมาทำกินบนเนื้อที่ 7 ไร่ 3 งาน วิถีชีวิตที่ทำนาหรือปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวต้องทำงานซ้ำซากจำเจ คือ ไถนา ดำนา เกี่ยวข้าว และฟาดข้าว ปีแล้วปีเล่า นอกจากผลผลิตค่อยๆ ลดลงแล้วยังมองไม่เห็นอนาคต และไม่มีบ้านอยู่อาศัย

จนอายุ 40 ปีเศษ ในปี 2514 ก็พบว่าตนเองและครอบครัวไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนลงได้ จึงหันมาทำการเกษตรผสมผสาน ชีวิตมีความหลากหลายเพราะมีหลายอย่างทั้งพืชและสัตว์ มีบ้านอยู่อาศัยแถมได้กำไร

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 59 บ้านอนันต์ หมู่ที่ 2 ตำบลยาง อำเภอสี่พระยา จังหวัดสุรินทร์

สรุปแนวคิดของเชียง ไทยดี

1. คิดได้เป็นไท

ในปี 2515-2516 ได้เริ่มทดลองด้วยการขุดบ่อเพื่อหาน้ำ โดยการขุดดินทุกวันๆ วันละ 2 ครั้ง ครั้งแรกตอนเช้า 225 หาบ ครั้งที่ 2 ตอนเย็นอีก 25 หาบ ขุดดินบ้นบ่ออยู่นานถึง 14 ปี ได้บ่อน้ำถึง 12 บ่อในดิน 7 ไร่ 3 งาน โดยบ่อแรกมีเนื้อที่ถึง 2 ไร่ และตั้งใจไว้ว่าจะกักเก็บน้ำเพื่อปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ เริ่มปลูกมะพร้าวและต้นไม้หลากหลายชนิด เลี้ยงปลาเลี้ยงกุ้ง จนชีวิตมีทุกอย่าง พึ่งตนเองได้ และจนเจอแบ่งปันผู้อื่นได้

2. การเรียนรู้พาไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น

พ่อเชียงได้เรียนรู้จากธรรมชาติตลอดเวลา อาศัยการเรียนรู้จากของจริงด้วยการทดลองทำอย่างมีสมาธิ และกำกับด้วยสติ ประหยัด อดออมใช้เวลาให้มีประโยชน์สูงสุด ไม่กินไม่ใช้เกินจำเป็นรู้จักการประมาณตน

รู้จักความพอดี ทำงานด้วยความตั้งใจทำจริงจัง ทำต่อเนื่อง ไม่กลัวปัญหา ทำให้มีความรู้ความสามารถ มีความกล้าหาญ ล้มแล้วลุก ค้นคว้าทดลองจนสำเร็จจุล่งไปมากมาย

3. เจริญตามรอยยุคลบาทในการขยายเครือข่ายทางเศรษฐกิจพอเพียง

พ่อเชียงได้ขยายแนวคิดการพึ่งตนเอง และพึ่งพากันเอง พร้อมแสดงรูปธรรมจากสวนของตนเอง ในปี 2539 จึงได้ตั้งกลุ่มฟื้นฟูการเกษตร และขยายเครือข่ายออกไปเรื่อยๆ จนมีสมาชิกกว่า 70 ครอบครัวในขณะนั้น โดยมีได้มีหน่วยงานใดมาให้ทุนในการสนับสนุนการเรียนรู้และจัดการแต่อย่างใด แต่อาศัยความสนใจ ความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน รวมทั้งความคิดและความเชื่อมั่นในการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง ทำให้มีการพบปะระดมสมองกันอย่างสม่ำเสมอ มีการลงขันเป็นเงิน 5 เดือน ๆ ละ 100 บาท ทำให้มีเงินทุนค่ารถ ค่าน้ำมันไปดูงานพอมหาอยู่ พ่อผาย พ่อคำเตื่อง พ่อสุทธินันท์ และพ่อจันทร์ที่ จนได้ความคิดและรูปธรรม การพึ่งตนเองและพึ่งพากัน ช่วยให้สมาชิกคิดได้ และทดลองทำ หลายคนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มีความหวัง และมีความสุขเหมือนดังที่พ่อเชียงได้ทำสำเร็จมาแล้ว

พ่อเชียงเป็นผู้จุดประกายและเป็นแกนหลักในการระดมความคิดร่วมกับความคิดของพ่อคำเตื่อง ในการปลูกพืชทุกอย่างที่จะกินจะใช้แล้ว จะไม่ลำบาก พ่อเชียงสรุปบทเรียนของตนเองว่า **“มีกินใช้ ได้กินกิน เราก็รวย กินกินได้ ใช้กินมี เราก็จน”**

4. **“ความสุขคือการทำงานอย่างบริสุทธิ์ที่สุด โดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อน”** ทุกวันนี้ภรรยาพ่อเชียงจะนำของไปขายตั้งแต่ตี 3 ส่วนพ่อเชียงจะตื่นแต่ตี 5 สานแหและทำสวนจนถึง 9 โมงและหยุดกินข้าวเช้าหลังจากนั้นจะพักผ่อน และอ่านหนังสือ ช่วงบ่ายจะรอรับคนมาพูดคุยหรือดูงานช่วงเย็นจะใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว

ชีวิตของพ่อเชียง ไทยดี นับเป็นตัวอย่างของชีวิตที่มีความสุขครบทุกด้าน กล่าวคือมีหลักประกันในชีวิตทั้ง 4 ปัจจัย ทรัพย์สินเงินทอง และเกิดแก่เจ็บตาย มีผู้ดูแล มีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจ มีอิสระ เข้าถึงธรรมะ และธรรมชาติ

ฝากบอกสังคม

“คนที่มีอยู่มีกินมีใช้ จะมีกับคนขยันคิดขยันทำอย่างมีสติ”

อย่าเสียใจในชีวิตที่ผิดพลาด อย่าประมาทในชีวิตที่สดใส

อย่าด่วนล้มความหวังที่ตั้งใจ ตั้งต้นใหม่ในชีวิตนี้ก็ยังทัน

เกียรติที่ได้รับ

พ่อเชียงได้รับรางวัลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รางวัลโล่ผู้นำอาชีพระดับจังหวัด ปี 2534 จากสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 3
2. รางวัลเข็มโขนมา จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
3. ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์
4. โล่คนดีศรีเมืองช้าง ปี 2541 จากสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์
5. โล่คนดีศรีเมืองสุรินทร์ ปี 2542 จากสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์
6. โล่ครอบครัวตัวอย่าง จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จังหวัดสุรินทร์
7. รางวัลพ่อดีเด่นแห่งชาติปี 2543
8. ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 จากกลุ่มงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ปราชญ์ชาวบ้านนักจัดการ

ประวัติพ่อย สร้อยสระกลาง

พ่อย สร้อยสระกลาง เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2473 ที่บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 4 ต. โคกล่าม อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ เป็นบุตรคนที่ 4 จากพี่น้อง 7 คน ของพ่อชา และแม่สอน สร้อยสระกลาง ตั้งแต่แรกเกิดจนจำความได้แม่สอนจะกล่อมให้ลูกนอนด้วยเพลงกล่อมดั้งเดิม ว่า “แม่ไปไ้ หมกไข่มาหา แม่ไปนาหมกไข่ปลามาป้อน แม่เลี้ยงหม่อนอยู่ปลาสวน หม่อน” ซึ่งเป็นเพลงกล่อมที่พ่อยจำได้ขึ้นใจ และมีผลต่อการทำงานตลอดมาจนถึงทุกวันนี้

ชีวิตในวัยเด็กพ่อย เป็นชีวิตที่ลำบากมาก พ่อยมีโอกาสเข้าเรียนหนังสือ จนจบ ป.4 ที่โรงเรียนวัดบ้านสระคุณ เมื่อออกจากโรงเรียนได้ไปเป็นลูกจ้างรับเลี้ยงวัว 50 ตัว อยู่บ้านท่าวง อำเภอดงเจริญ โดยได้ค่าจ้างเป็นวัวปีละ 1 ตัว ทำอยู่ 2 ปีได้วัวมา 2 ตัว แต่ละตัวมีท้องอ่อนๆ มามอบให้น้องสาวและน้องชาย เพื่อเป็นกองทุนต่อไปในอนาคต

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 158 หมู่ 4 ต.โคกล่าม อ.ลำปลายมาศ จ. บุรีรัมย์

สรุปแนวคิดของพ่อย สร้อยสระกลาง

1. คิดผิดคิดใหม่ได้

ปี 2525 สภาพอากาศแล้งจัด ที่บ้านสระคุณ ชาวบ้านลำบาก ช่วยตัวเองไม่ได้ มีคนมาชักชวนพ่อยว่า น่าจะหาทางช่วยตัวเองก่อนแล้วจึงกลับมาช่วยชาวบ้าน พร้อมเสนอขายที่สาธารณะที่อำเภอละหานทราย จำนวน 100 ไร่ เศษ เพื่อปลูกข้าวโพด พร้อมพูดหวานล่อให้เห็นลากก้อนโตที่จะเกิดขึ้น

เมื่อความคิดถูกครอบงำด้วยความทุกข์จากภัยแล้ง และความโลภจากลางดั่งกล่าว จึงตัดสินใจกู้ ธกส. สี่หมื่นบาท รวมกับเงินออมของตนเองอีกหนึ่งหมื่นบาทไปลงทุนจ้างลูกจ้าง 5 คน ไปโค่นต้นไม้ ถางป่าเพื่อปลูกข้าวโพด ผ่านไปหนึ่งปีข้าวโพดราคาดีมาก แต่ผลผลิตได้นิดเดียว เพราะแล้งจัด ไม่พอจ่ายดอกเบี้ยปีที่ 2 คือ ปี 2527 ได้ผลผลิตมากมายแต่ต้องไปเข้าคิวขาย

ไม่มีอำนาจต่อรอง กำหนดราคาเองไม่ได้ ถูกหักโนนหักนี้ไม่พอใจก็ทำอะไรไม่ได้ โชคดีที่ไม่ได้ประทุง นังคิดทบทวนจึงรู้ว่ามาผิดทาง เพราะคิดอยากรวยกลับเป็นหนี้ ทำลายทุนทางสิ่งแวดล้อม ทำลายทุนทางครอบครัว และสังคม เพราะต้องจากบ้านเกิดเมืองนอนมา

เมื่อรู้ว่าคิดผิดจึงนั่งสมาธิอยู่สิบวัน เพื่อตั้งหมั่นหาทางออกก็คิดใหม่ถอยหลังกลับมาตั้งหลักที่บ้าน ฝันเห็นความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติรอบบ้าน ฝันเห็นผู้คนรักใคร่กลมเกลียวกัน ทำให้เกิดพลังทั้งกาย และใจอย่างมาก ตั้งมั่นว่าจะไม่ไปหาเงิน จะให้เงินมาหาเอง จะไม่เอาเงินเป็นตัวตั้ง แต่จะเอางานและความสุขเป็นตัวตั้ง จึงตัดสินใจขายที่ 5 ไร่ จาก 15 ไร่ที่มีอยู่ใช้หนี้ ธกส. จนหมด และตั้งต้นทำเกษตรผสมผสาน

2. อ่านตัวให้ออกบอกตัวให้ได้ ในที่สุดชีวิตจะดีขึ้น

พอผายพันธุ์ลงไปว่าจะต้องออมน้ำบนพื้นดินทำกินของตนเองเพื่อให้มีข้าว นก ปลา ต้นไม้ที่หลากหลายมาอาศัย จึงตัดสินใจใช้จอบขุดดินขึ้นสระด้วยมือ ซึ่งภรรยาไม่ยอม บอกว่านานมีนิดเดียวแค่ 15 ไร่ และตนเองเป็นเจ้าของจะเอาไต้หวันมา ลูกก็ทักท้วง แต่ความแน่วแน่ที่พอผายมีอยู่เป็นแรงขับเคลื่อนที่ทรงพลังยิ่งนัก จึงไปขุดสระเองด้วยมือแต่เพียงลำพัง ด้วยจิตใจที่แน่วแน่ววางเปล่าหมดความกังวลใดๆ มีความหวัง “ฝันเห็นต้นไม้หลายชนิด ทั้งต้นทุเรียน ต้นจิก ต้นเต็ง ต้นรัง ต้นแดง ต้นชาด และต้นอื่นๆ กว่า 30 ชนิด

ในที่สุดให้หลัง 8 เดือน สระลูกแรกก็เสร็จสิ้นลง เมื่อมิถุนายน 2528 ฝนตกลงมาพอดีจนน้ำเต็มสระ ความใส่ใจทำให้ได้ยินจากวิทยุว่าที่ท่าพระจังหวัดขอนแก่นมีการสอนเรื่องการเลี้ยงและการเพาะปลา จึงตัดสินใจเดินทางไปเอาความรู้มาได้ พร้อมปลา 1,000 ตัวมาเลี้ยง

เมื่อปลาเป็นของแม่ลา แม่ลา ก็เต็มใจร่วมวางแผนขยายพื้นที่ของตนเอง ไม่เพียงพื้นที่ของตนเองแต่ยังขยายเครือข่ายในปี 2528 ออกไปอีก 5 ครอบครัว ปี 2529 ขยายออกไป 15 ครอบครัว ปัจจุบันปี 2544 บ้านสระคู่นำเกษตรผสมผสานร้อยละ 98 (ทำ 233 ครอบครัวจาก 238 ครอบครัว) โดยแต่ละรายมีสระน้ำตั้งแต่ 1 ถึง 5 สระ

3. ความสุขที่สัมผัสได้

1. เศรษฐกิจดีขึ้น กล่าวคือ รายจ่ายลดลงชัดเจนทั้งด้านบริโภค และการลงทุนในการผลิตทรัพย์สินน้อยๆ เพิ่มขึ้น จนมีวัว 60 ตัว ที่ดินเพิ่มจาก 15 ไร่ เป็น 85 ไร่ และรายรับเพิ่มขึ้นจากบ้านญาติที่สร้างไว้ทั้งพืช และสัตว์แสดงความกตัญญูทวดต่อพ่อผาย มีเหลือกิน เหลือแจก และมีเหลือขาย เป็นรายได้เข้าครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

2. สิ่งแวดล้อมดีขึ้น กล่าวคือมีความหลากหลายพร้อมด้วยสิ่งมีชีวิตนับ 1,000 ชนิด มีที่ดินอุดมสมบูรณ์ด้วยอินทรีย์วัตถุ มีน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น 6 บ่อจนน้ำได้ 14,000 คิว มีต้นไม้ยืนต้นทั้ง ผัก ผลไม้ และไม้ใช้สอยกว่า 60 ชนิด นับได้พันกว่าต้น และที่สำคัญมีผักสดๆกิน ปลอดมลพิษจากยาฆ่าหญ้าและยาฆ่าแมลง

3. สุขภาพดีขึ้น กล่าวคือ กินได้ นอนหลับ ไม่มีหนี้ มีสมุนไพรเป็นทั้งอาหารและยา ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ และด้วยวัย 77 ปี ไม่ได้เข้านอนในโรงพยาบาลมากกว่า 10 ปี

4. ปัญญาดีขึ้น โดยสามารถคิดจนรู้เท่าทันเรียนรู้ทุกวัน จนพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้

5. สังคมดีขึ้น กล่าวคือ มีเพื่อนมากรู้จักคนมาก และคนรู้จักพ่อผายมาก อย่างน้อยมีเครือข่ายมากกว่า 200 หมู่บ้านใน 7 จังหวัด ที่ยังติดต่อไปมาหาสู่กันกว่า 3,000 คน

ฝากบอกถึงคนในสังคมไทย

“ทะเลจะสวยเพราะมีคลื่น ชีวิตจะราบรื่น เพราะมีปัญหา ปัญหาต่างๆมีไว้แก้ ไม่ได้มีไว้กลุ้ม ดังนั้นทุกคนจึงเร่งเรียนรู้เพื่อผลิตอาวุธทางปัญญา และเมื่อมีปัญหาแล้วจงเร่งทำ ดังเช่นเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีกำลังทำอยู่”

นโธสง

ประวัติพ่อหล่อ เจนโธสง

พ่อทองหล่อ เจนโธสง เกิดเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2479 เป็นบุตรชายของนายกองและนางอ่อน เจนโธสง ได้สมรสกับแม่ทองเจียว มีบุตรสาว 2 คน และบุตรชาย 3 คน จบการศึกษาชั้น ป.4 จากโรงเรียนชุมชนบ้านหายโศก แล้วไปเรียนต่อจนจบชั้น ม.3 จากโรงเรียนพุทโธสง เมื่อปี 2496 จึงมาประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพและดูแลคุณแม่อายุก็แก่มาแล้ว เนื่องจากครอบครัวยากจนไม่มีที่ดินทำกิน พ่อทองหล่อจึงยึดอาชีพค้าขายและตัดเย็บเสื้อผ้า หาบกระบุง ตะกร้าทาสีเสียดหามาพูลู ปลาทุ ของเค็มไปแลกข้าวมาตำข้าวกิน ตักน้ำเข็นเอง หุงข้าวกินเอง ทุกข์ทรมานยากลำบากมาก

ปี 2526 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ตั้งใจทำงานจนมีผลงานมากมายจนได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่นได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในปี 2537 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่ได้รับคนดีศรีสังคม รวมทั้งรางวัลผู้นำดีเด่นของอำเภอและจังหวัด กิจกรรมการพาครอบครัวและชุมชนพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แม้จะเกษียณอายุจากการเป็นผู้ใหญ่บ้านในปี 2539 แล้วก็ตาม แต่การทำงานอย่างมีความสุขของพ่อทองหล่อ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมิได้หยุดลงไปด้วย นับเป็นแบบอย่างที่สำคัญของคนอีสาน (ปัจจุบัน ถึงแก่กรรม)

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 1 หมู่ 2 บ้านหายโศก ต.หายโศก อ.พุทโธสง จ.บุรีรัมย์

สรุปแนวคิดของพ่อทองหล่อ เจนโธสง

คิดได้เอง 5 ปี เห็นผล

หลังจากที่คิดได้ในปี 2527 พ่อทองหล่อและแม่ทองเจียว ก็ลงมือทำเกษตรผสมผสานอย่างจริงจัง ปี 2532 ก็เป็นไปตามที่ฝันไว้กล่าวคือ

1. ด้านเศรษฐกิจ พบว่ามีอยู่มีกินครบทุกอย่างทั้งผัก ผลไม้ สมุนไพร เห็ด ไม้ใช้สอย ตลอดทั้งกุ้ง หอย ปู ปลา แต่ละวันไม่มีรายจ่าย มีเหลือกินเหลือแจก แลกเปลี่ยนกันในเรื่องขายเหลือกินเหลือแจกได้ขาย นำเงินมาปลดหนี้ปลดสิน และออมไว้ในออมทรัพย์หมู่บ้าน จนหนี้สินที่เคยมีค่อยๆลดลง เงินออมค่อยๆเพิ่มขึ้น

2. ด้านสังคม สังคมที่สมาชิกพึ่งตนเองได้ ย่อมกลับมาพึ่งตนเองได้อย่างรวดเร็ว สามารถฝึกการมีวินัยในการตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์รวมทั้งการพัฒนาความสามัคคี ด้วยการออมทรัพย์ร่วมกัน เมื่อได้ออมทรัพย์ร่วมกันก็ได้ทำให้เกิดเงินทุนในหมู่บ้าน สามารถช่วยสมาชิกที่แข็งแรงแล้ว ขยายงานได้กว้างขวางได้มากยิ่งขึ้นมีกำลังส่งดอกเบี้ยยและเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกคนอื่นๆ ทำให้สมาชิกมีเงินปันผล ดอกผลจำนวนหนึ่งสามารถมาจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ดังเช่นที่บ้านหายโศกกำลังทำอยู่

3. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าการอมน้ำออมดิน ออมสัตว์ ออมต้นไม้ทำให้พ่อ ทองหล่ออยู่มีกินมีเพื่อนมีเงินและสุขภาพดี เมื่อคิดได้อย่างนี้น้ำเพื่อการเกษตรของพ่อทองหล่อ ค่อยๆเพิ่มขึ้น จนตอนนี้มี 7 สระพอใช้ตลอดปี ชาวบ้านหายโศกทั้ง 150 ครอบครัวมีสระน้ำทุกครอบครัวต่ำสุด 1 สระ สูงสุด 7 สระและมีการขยายสระน้ำออกไปนอกหมู่บ้านหลายร้อยสระ ดินดีขึ้นจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา หมู เห็ด เป็ด ไก่ วัว ควาย และใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกทำให้ดินดำและชุ่มชื้น ปลุกต้นไม้ขึ้นง่ายโตไว มีต้นไม้ยืนต้นทั้งผักผลไม้ไว้ใช้สอย นับไม่ถ้วน ทำให้จากเดิมที่แต่ละบ้านมองเห็นกัน เดียวนี้มองไม่เห็นกันเพราะทุกครอบครัวทำเกษตรผสมผสาน ที่สำคัญการทำแบบนี้ช่วยให้ ลด ละ เลิก ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า และปุ๋ยเคมีลงได้ ทำให้ไม่ต้องเสี่ยงต่อสารพิษเหล่านี้ มีสมุนไพรเพื่อบำบัดสุขภาพอนามัยของครอบครัวและญาติสนิทมิตรสหาย ช่วยให้สุขภาพอนามัยดีขึ้น รวมทั้งประหยัดรายจ่าย

4. ด้านภูมิปัญญา การที่เครือข่ายมีการประชุมอยู่เป็นประจำ ทั้งภายในหมู่บ้าน เครือข่ายระดับตำบล เครือข่ายระดับอำเภอ เครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งเครือข่ายพหุภาคีภาคอีสานทำให้มองเห็นแนวทางการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง มีความชัดเจนแล้วนำไปปฏิบัติขยายผลได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งสามารถคิดค้นและนำภูมิปัญญาดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา เช่นการย้อมผ้าสีธรรมชาติ การแปรรูปอาหาร และยา

5. ด้านสุขภาพ การทำแบบนี้ช่วยให้มีอยู่มีกินไม่ขาดอาหาร ได้ออกกำลังกายทุกวันสมตามวัย ไม่เจ็บป่วยบ่อย ไม่มีเรื่องกลุ้มใจจนนอนไม่หลับ เจ็บป่วยเล็กน้อยๆมีสมุนไพรรักษาตนเอง อยู่ในสวนที่ร่มรื่นปลอดมลภาวะทั้งยาฆ่าหญ้าและยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมี มีอิสระภาพสูงสามารถกำหนดเวลาของตนเองได้ เกิดความภาคภูมิใจช่วยให้ไม่เหนื่อยง่ายและไม่แก่เร็ว มีปัญญาที่รู้เท่าทัน สามารถเจริญสติสู่ความรู้ที่สูงขึ้น เกิดความสุขทั้งทางกาย ทางสังคม ทางใจ และทางสติปัญญา

เกียรติประวัติที่ได้รับ

พ่อทองหล่อ เจนไรสง ได้รับการยกย่องจากสังคมมากมายดังนี้

1. ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ปี 2536
2. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปี 2536
3. ได้รับการยกย่องให้เป็นคนดีศรีสังคมปี 2537
4. ได้รับรางวัลคนดีศรีเมืองพุทปี 2537
5. ได้รับรางวัลโล่วัฒนธรรมประเพณีดีเด่น จ.บุรีรัมย์ ปี 2536-2538
6. ได้รับเกียรติคุณกรรมกรการศึกษาดีเด่นปี 2535-2538

บุญฤทธิ์

ปราชญ์ชาวบ้านที่ไม่ยอมหยุดการเรียนรู้

ประวัติพ่อสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์

พ่อสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ เกิดเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2491 ปัจจุบันอายุ 65 ปี เป็นชาวสตึก โดยทำไร่นาเหมือนชาวบ้านทั่วไปในเขตนั้น นับเป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลางไม่ถึงกับเดือดร้อนสามารถส่งลูกๆ เรียนได้ตามต้องการมีพี่น้อง 6 คนแต่งงานกับคุณฉวี ปรัชญพฤทธิ์ มีลูกชายสองคน และลูกสาวสองคน รวมเป็นสี่คน

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 34 บ้านปากช่อง ตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ 31150

สรุปแนวคิดพ่อสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์

1. พระพุทธเจ้าบอกให้พึ่งตนเอง ไม่ได้พึ่งเงินพึ่งตลาด

ลัทธิพึ่งเงินพึ่งตลาดค่อยๆแทรกซึมเข้ามาในประเทศไทยจนรัฐบาลหลายยุคหลายสมัยให้คำขวัญว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” และเกษตรกรทั่วประเทศก็มานับว่า “บอกหน่อยได้ไหม ปลูกอะไรมันถึงจะมีรายได้ดี เลี้ยงอะไรมันถึงจะรายได้งาม ร่วมโครงการนี้มีเงินหรือมีอะไรมาแจกมัย” เกิดโรคบ้าเงินทั้งประเทศ

2. “ต้นไม้จะคื่นสู่ไร่นา ปุปลาจะคื่นสู่หนองน้ำ อีสระเสรีจะคื่นสู่ประชาชน สมัชชาคนจะคื่นถิ่น”

พ่อสุทธินันท์ มีความเชื่ออย่างแรงกล่าวนักวิจัยพื้นบ้านที่พยายามคิดค้นและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น แล้วเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จะทำให้แก้ปัญหาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติได้ จึงได้ทดลองทำอย่างไม่หยุดยั้ง

3. กำลังใจและความภาคภูมิใจ

พ่อสุทธินันท์ ได้ยืนยันคำพูดของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่ว่า “คนไทยไม่ได้โง่กว่าชาติอื่นโดยกำเนิด แต่การเรียนรู้ของเราไม่ได้เน้นที่การคิด การเรียนรู้ของเราเน้นที่การท่องจำเป็นส่วนใหญ่” ดังนั้นเมื่อพ่อสุทธินันท์คิดและทำด้วยหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ(พอใจ) วิริยะ(ขยันหมั่นเพียร) จิตตะ (ไตร่ตรอง) และวิมังสา(ประเมินผล) พร้อมด้วยสมาธิฐิ(คิดชอบ พุดชอบ ทำชอบ) จึงทำให้สิ่งดีๆเริ่มปรากฏดังที่อาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์กล่าวไว้ว่า “สิ่งที่ดินนั้นปฏิบัติได้ยาก มาใช้ปฏิบัติไม่ได้ ต้องพยายามปฏิบัติให้ได้ เพราะสิ่งที่เลวนั้นจะปฏิบัติ

ได้ง่ายสักปานใดก็ดีขึ้นมาไม่ได้” หลังบำเพ็ญความดีกว่า 20 ปี ความดีก็ทยอยปรากฏกำลังใจต่างๆ เริ่มทยอยมารางวัลต่างๆ ที่ผู้คนและองค์กรมอบให้มามากจนล้นตู้ และติดแน่นจนไม่มีที่ติดตามข้างฝาแต่ที่เป็นความภาคภูมิใจในชีวิตที่นอกเหนือจากความดีที่สร้างมาแล้ว ยังมีรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทานให้เนื่องในวันอาหารโลกที่จัดโดย UNDP และ F.A.O. ในฐานะเกษตรกรที่มีผลงานด้านการเสริมส่งสิ่งแวดล้อม และรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาปลูกสร้างสวนป่า ในพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ที่ท้องสามหลวงในปี 2534 โล่เกียรติคุณจากกรมป่าไม้ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ ปี 2536 และปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ปี 2541 รางวัลประกวดความคิดจากธนาคารโลกและเป็นครูภูมิปัญญาไทยของสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาไทย

ความใฝ่ฝันและสิ่งที่ยากบอกต่อ

“ถึงฝันดีก็อย่าตีเป็นเลขหวาย
เร่งปลูกกล้วยปลูกผักรักษาอาหาร
เลี้ยงหมูไก่ปลาอย่าช้านาน
ชวนแม่บ้านจู้จ้อยที่นา”

คือสิ่งดีๆ ที่พ่อสุทธินันท์อยากให้คนไทยพึ่งตนเอง และพึ่งพากันเองได้เจริญตามรอยพระยุคลบาทที่พระองค์มีพระราชดำริที่ต้องการเห็นคนไทยมีเศรษฐกิจพอเพียง ความพยายามชักชวนเพื่อนบ้าน การร่วมมือกับพ่อผาย สร้อยสระกลาง และพ่อคำเตื่อง ภาษี ตั้งโรงเรียนชุมชนอีสาน ด้วยการสนับสนุนของศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ทำให้เครือข่ายขยายตัวขึ้น และการพบปะพูดคุยเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องทุกเดือนของปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา ทำให้ภาพ 1 ล้านครอบครัวที่พึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้ของคนอีสานมิได้เป็นเพียงความฝันอีกต่อไป แต่ได้ก้าวเข้าไปในหัวใจเสริมใยเหล็กของปราชญ์ชาวบ้านนักคิด นักทำ นักเขียนผู้นี้อย่างไม่หยุดหยั่งและที่สำคัญคำถามวิจัยที่ผุดขึ้นมาเป็นดอกเห็ดว่า “มีวิชาอะไรไหม? ที่ทำให้เด็กรักถิ่น โรงเรียนต้องสอนอย่างไร? เด็กถึงจะไม่ทิ้งถิ่น ความรู้แบบไหนที่สามารถกลับมาท้องถิ่น และต้องมีความรู้อย่างไรเด็กจึงจะอยู่ในท้องถิ่นได้” จึงเป็นทั้งคำถามและความใฝ่ฝันของปราชญ์ชาวบ้านผู้นี้และพหุภาคีที่จะเห็นคนพึ่งตนเอง 1 ล้านครอบครัว พร้อมด้วยเด็กรักถิ่น 1 ล้านคนกระจายเต็มอีสานและเมื่อนั้นทุกคนคงนอนหลับฝันดี และไม่ขาดทุนที่เกิดมาในชาตินี้

“คุณอยู่ตรงไหน คุณก็ทำตรงนั้นให้มันร่มรื่น มีผลผลิตหลากหลายเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับดูแลสภาพแวดล้อม
โตขึ้น เจริญควบคู่กันไปด้วย”

ภาชี

ปราชญ์ชาวบ้าน นักคิด นักพูด นักปฏิบัติแห่งยุคสมัย

ประวัติพ่อคำเตื่อง ภาชี

พ่อคำเตื่อง ภาชี เกิดในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2495 เป็นลูกคนที่ 6 ในบรรดาลูกๆ 8 คน ของพ่อไพร และแม่สี ภาชี แต่งงานกับนางอมร งามชัด ลูกสาวผู้ใหญ่บ้านหนองแก ตำบลช่องสามหมอ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีลูกชายสองคนและลูกสาว 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 40 หมู่ 8 บ้านโนนเขวา ตำบลห้วยฝาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปแนวคิดของพ่อคำเตื่อง ภาชี

1. อินา ทานัง ทุกข์ โลก (การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก)

เป็นสังขธรรมที่ครองโลกตลอดมาและตลอดไป คงไม่มีใครทำให้หายขาดไปจากโลกใบนี้ได้ เมื่อหนี้สินพันล้นตัว “ความทุกข์เริ่มเข้ามาเป็นเจ้าเรือน” และชวนเพื่อนๆ มาอยู่ในเรือนใจเราด้วย เช่น เจ้าท้อแท้ เจ้าห่อเหี่ยว เจ้าสิ้นหวัง เจ้าหมดกำลังใจ เจ้ามองไม่เห็นทางออก เจ้าหงุดหงิดโมโหง่าย สุดท้ายเจ้าอบายมุขก็ตามมา ทั้งดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เพื่อปลดทุกข์ ก็พบว่าตอนเมาเหล้าก็ทำให้ลืมหนี้สินได้บ้าง แต่พอสร้างเมาหนี้สินก็กลับมาเหมือนเดิม เกิดคำถามวนเวียนอยู่แต่ว่าจะหาทางออกจากหนี้สินได้อย่างไร ทำอย่างไรหนี้สินจึงจะหมดไปอะไรเป็นเหตุปัจจัยให้เป็นหนี้ชีวิตมันทำไมถึงได้ ทุกข์ ทุกข์ ทุกข์ ทุกข์ และทุกข์ ระหว่างที่ความทุกข์ไม่มีทางออก เป็นบัวปริ่มน้ำที่รอแสงธรรมสาดส่อง น้องสาวที่บวชชีอยู่ได้กลับมาเยี่ยมบ้าน เมื่อเจอสภาพก็ตกใจเหมือนผีหลอก ได้แลกเปลี่ยนถกเถียงกันแต่ไม่เจอทางออก สุดท้ายวันจะกลับได้พูดสะกิดใจพ่อคำเตื่องให้ตื่นจากภวังค์ว่า “ปัญหามันเกิดมาจากเหตุคงไม่แก้ได้ด้วยเหล้าและบุหรี่อย่างแน่นอนพี่ที่เคยเป็นทีหนึ่งไม่เป็นสองรองใครในชุมชนแห่งนี้ เคยดูแลคนงานเป็นร้อย เคยช่วยคนมาเยอะ ดังนั้นเมื่อตนเองมีปัญหา น่าจะแก้ไขได้ไม่ยาก ควรจะหยุดตระลึงตั้งสติดีๆ คงมีช่องทางอยู่”

เมื่อเศษผงถูกน้องสาวเขี่ยออกจากตาพยายามเลิกเหล้าและบุหรี่จึงเกิดขึ้น

2. คินสู่ทางเกวียนสายเก่า

“บ้าย...บาย โลกแห่งอวิชา โลกอันจอมปลอมทั้งหลายเรียงหน้าเข้ามาเลย เจ้าปัญหาทั้งหลาย ขออย่าได้มีน้อยเลย ทำอย่าให้มีมากกว่านี้สัก 100 เท่า ด้วยปัญญาแห่งพุทธว่าจะสามารถนำมาทะเลาะลง ปัญหาได้จริงหรือไม่” เมื่อสัมมาทิฐิหรือความคิดชอบ(มิใช่ชอบคิด) เกิดขึ้น การพูดชอบ การทำชอบก็ย่อมเกิดขึ้นตามมา ทำทุกอย่างให้เพื่อพึ่งตนเองได้ก่อน เรงหาธรรมชาติให้กลับมาทั้ง ดินดำ น้ำชุ่ม ทั้งผืนป่าอุดมสมบูรณ์ พยายามลดรายจ่ายทุกอย่างลงอย่างสุดกำลังปัญญา หนี้สินหมดเกิดความเป็นไทได้ เพราะปัญญอันยอดของพุทธพัย ร่วมกับความขยันและความประหยัด

3. ธรรมชาติยิ่งใหญ่ มากกว่าที่เราคิด

“ในความรู้สึกของธรรมชาติไม่มีคนเลยโลกจะเจริญขึ้นไม่มีที่สิ้นสุดถ้ามนุษย์รักธรรมชาติ แต่เป็นเพราะอวิชาของคนต่างหากที่ทำให้ธรรมชาติเสื่อมลง ธรรมชาติสามารถปรับจนเกิดความสมดุลของมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ ในอนาคตหากเรายังทำลายธรรมชาติอย่างต่อเนื่องธรรมชาติก็จะปรับตัวสู่สมดุลใหม่ซึ่งอาจจะไม่ให้มนุษย์หลงเหลืออยู่ก็ได้”

“ถ้าดูข้อมูลแผ่นดินที่มนุษย์สร้างขึ้นเก็บข้อมูลได้อย่างมากสามล้านเมกกะไบต์ด้วยข้อมูลเดิมๆ แต่เมล็ดมะม่วงยิ่งใหญ่มากกว่าแผ่นดินมาก เพราะมันเก็บต้นมะม่วงเอาไว้และในต้นมะม่วงยังมีลูกมะม่วง มีเมล็ดมะม่วงนำไปปลูกเป็นต้นมะม่วงต่อไปได้ไม่รู้จบ และปรับสภาพได้กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ซึ่งแผ่นดินก็ทำไม่ได้ แค่อยู่งอเข้าเก็บใส่แผ่นดินก็ทำไม่ได้” พ่อคำเตื่องแสดงทัศนะต่อธรรมชาติอย่างน่าคิด

หลังจากที่คิดได้ไม่นาน ปี 2531 พุทโธกะ จากประเทศญี่ปุ่นได้เดินทางมาเยี่ยมและในปีเดียวกันมูลนิธิโกลด์ คิมทอง ได้พามาทำสารคดี จึงเป็นที่รู้จักของคนมากมาย รวมทั้งผู้มาศึกษาดูงานไม่ขาดสาย

4. ยุทธศาสตร์กอบกู้ชาติ

พ่อคำเตื่องได้ทดลองสร้างที่นาของตนเองให้เป็นเมืองที่ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากศัตรูโดยปลูกแนวไผ่เป็นรั้วรอบเชิงเทิน เวลาศัตรูบุกมาเช่น ลมแรงๆ ก็จะเจอแนวไผ่ปะทะไว้ ถัดเข้ามาจะเป็นร่องน้ำซึ่งมีกุ่ม หอย ปู ปลา อยู่เต็มไปหมด เปรียบเสมือนอาวุธยุทธโธปกรณ์ ถัดเข้ามาจะมีทหารเกณฑ์เรียกมาช่วยรบได้เร็ว เช่น กล้วย ถัดเข้ามามีนายสิบ เช่น ฝรั่ง น้อยหน้า ถัดเข้ามาจะเจอนายร้อย เช่น มะม่วง กะท้อน ต่อมาจะเจอนายพัน เช่น มะพร้าว โดยมีนายพล เช่น ยางนา ตะเคียนทอง ต้นตาล

ห้อมล้อมจอมพล คือ ครอบครัวเกษตร เป็นผู้บัญชาการ เมื่อศัตรูบุกจะไม่ปล่อยให้มีเวลาตั้งท่าตั้งทางอะไรเลย อย่างเช่น ลูกที่ไปเรียนราชภัฏตึกๆตึกๆ ก็โทรเข้ามาขอเงินสองพันห้าไปจ่ายค่าเล่าเรียน ศัตรูบุกเข้ามาอย่างนี้สำหรับพ่อคำเตื่องเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะยากที่จะเข้าถึงตัวจอมพลอย่างเขาได้ ติดอยู่แค่เชิงเทิน ตัดหน่อไม้ ตัดลำไยขาย สู้รบกันไป หนักหน่อก็ยิงประทัดตอก คือ จับปลาขาย ตอนนี้นำไปสี่ปีแล้ว ศัตรูยังอยู่แค่รั้วเข้ามาไม่ได้ ปีหน้าถ้าเขาแพ้ คือเรียนจบต้องกลายเป็นเมืองขึ้นส่งส่วยให้พ่อ

5. ชีวิตนี้สั้นนัก สั้นเกินกว่าที่จะเป็นคนคิดเล็ก

ความปิติที่เห็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จนเกิดความสุขกาย ทางใจ ทางสังคมและทางจิตวิญญาณด้วยวิธีคิดชอบ พูดชอบ และทำชอบดังกล่าว ทำให้พ่อคำเตื่องไม่สามารถตัดช่องน้อยแต่พอตัวเสพสุขแต่

เพียงลำพังและครอบครัว แต่ได้ขยายเครือข่ายในกิ่งอำเภอแคนดงอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านเกษตรกรรมพึ่งตนเอง เกิดกองทุนหมู กองทุนเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเยาวชน มีแกนนำ สำคัญๆผุดบังเกิดขึ้นมา เช่น พ่อบุญมีทองหล่อ นายพิทักษ์ แม่สวย พ่อผาย สร้อยสระกลางและพ่อสุทินันท์ ปรีชญพฤทธิ์ สามใบเถาบุรีรัมย์ ในรูปแบบของโรงเรียนชุมชนอีสาน กลายเป็นก้าวทางการต่อยอดที่สำคัญของ เครือข่ายการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเองหนึ่งล้านครอบครัวในภาคอีสานพร้อมทั้งได้กระตุ้น 1 ล้าน คนกระจายเต็มอีสาน โดยมีหลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน เป็นตัวขับเคลื่อนมีคุณภาพที่ชีวิตและสิ่งแวดล้อมของ ตนเองเครือข่าย สังคมไทย และโลกเป็นเดิมพัน

กระโทก

ปราชญ์ชาวบ้านวิถีพุทธ จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติ พ่อประคอง มนต์กระโทก

พ่อประคอง มนต์กระโทก ปราชญ์ชาวบ้านแห่งจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผ่านร้อนผ่านหนาวเรียนรู้และสร้างประสบการณ์มากมายจนกล้าบอกตนเอง ครอบครัวยุคนั้น และสังคมไทยได้ว่า “วิ่งตามเงินเดินเข้ากองไฟ วิ่งตามธรรมะหรือธรรมชาติเย็นฉ่ำชื่นใจ”

พ่อประคอง มนต์กระโทก เกิดเมื่อปี 2482 บ้านทุ่งอรุณ ตำบลพลับพลา อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรคนโตในจำนวนพี่น้อง 5 คนของพ่อห้าวและแม่ทองอยู่ มนต์กระโทก

เมื่ออายุได้ 10 ปี ขณะเรียนอยู่ชั้น ป.4 พ่อห้าว มนต์กระโทก พ่อบังเกิดเกล้า ซึ่งมีอาชีพครูที่มีบุคลิกเจ้าระเบียบ พุดจาตรังโผงผาง ประหยัด มัธยัสถ์ เข้มงวดเอาจริงเอาจัง กับชีวิต ก็ถูกลอบทำร้ายเสียชีวิตลง นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่สำหรับเด็กชายประคอง เพราะถึงแม้จะซึมซับบุคลิกที่ดีเยี่ยมจากพ่อบังเกิดเกล้าได้มากมาย แต่การสูญเสียเสาหลักของครอบครัวได้ทำให้แม่และลูกๆ อีก 5 คน ซึ่งยังเล็กๆ ต้องลำบาก สำหรับเด็กชายประคองแล้ว ชีวิตในช่วงนั้นนับเป็นช่วงที่สับสนที่สุดของชีวิต

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 29 ม.4 ตำบลพลับพลา อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

สรุปแนวคิดของพ่อประคอง มนต์กระโทก

ขยันทำกินแต่ไม่มีอะไรเหลือ วิ่งตามเงินเข้ากองไฟ วิ่งตามธรรมะเย็นฉ่ำชื่นใจ

เมื่อเกิดสัมมาทิฐิเกี่ยวกับการดำรงชีพ พ่อประคองได้กลับมาอยู่กับแม่และลูกๆ เพื่อช่วยกันสร้างบ้านนาชีวิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยอาศัยแรงงานชุดดินปั้นสระเอง เพราะไม่มีเงินจ้างแรงงานทั้งคนและเครื่องจักร จนมากขนาดไม่มีเงินซื้อบุงก็ ต้องไปเก็บเศษบุงที่ชลประทานที่เขาทิ้งแล้วมาซ่อมใช้ ดินแข็งมากขนาดต้องเอาน้ำแช่ไว้จึงขุดได้ ในวันรุ่งขึ้น พ่อประคองเล่าให้ฟังว่า “ทรมานมาก ปวดเมื่อยลำแขนทั้งสองข้าง เวลานอนต้องยกแขนไว้บนศีรษะ” เหนื่อยกายยังพอทน ต้องมาเหนื่อยใจจากการพูดจาเยาะเย้ยถากถางว่าเป็นบ้าไปขุดนาดีๆ จนเป็นหลุมเป็นบ่อจากเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จย่อมอยู่ที่นั่น 8 เดือน

ผ่านไปก็ได้บ่อเลี้ยงปลาสนใจ 2-3 ปีแรก ก็ยังต้องสาละวนกับการแก้ปัญหาน้ำท่วมบ่อปลา ในที่สุดวิกฤตทำให้เกิดโอกาสในการสร้างปัญหาและการจัดการทำคันคูดินกั้นน้ำได้สำเร็จ มีที่ปลูกผักอย่างหลากหลาย แม่ลายนำผักกาดมาแปรรูปเป็นผักกาดดอง รสชาติอร่อยถูกใจคนโชคชัย พ่อประคองมีหน้าที่นำผักกาดดอง ไปขายที่ตลาด อำเภอโชคชัยห่างออกไป 5-6 กิโลเมตรขายดิบขายดี การทุ่มเทเรียนรู้การเพาะพันธุ์ปลาได้สารพัดชนิดทั้งปลานิล ปลาไน ปลาตะเพียน ปลายี่สกเทศ ปลาจีน ปลงชั่งฮื้อ ลั้งฮื้อ ทำให้ไม่มีเวลาทำผักดองขายจึงปลูกผักสวนครัวพอกินในครอบครัวร่วมกับการปลูกไม้ยืนต้นที่หลากหลายอย่างผสมผสาน มีหลักประกันในชีวิตไม่ต้องระแหนะร้อน สุขภาพกายและใจแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ผัวเมียรักใคร่ใกล้ชิด มีเครือข่ายขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งดินดำ น้ำชุ่ม ป่าอุดม ปลอดภัยจากยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง มีอิสรภาพ มีความภาคภูมิใจ ในครอบครัว และหน้าที่การงาน ที่สำคัญสามารถอยู่ได้อย่างสมดุล ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ฝากบอกสังคมไทย

การพัฒนาตามแนวทางปัจจุบันไม่มีความหวังที่จะทรงตัวอยู่ได้เลยในความเป็นชาติเพราะใช้เงินในรูปแบบที่ไม่ควร และล้นแล้วแต่ทำให้สังคมเพิ่มหนี้ และคนมีสภาพเป็นลูกนกมากขึ้น มีตาย เฒ่าตาย สมองตาย กลายเป็นไก่วีพี หากินไม่เป็น รอรับส่วนบุญจากผู้ให้ เมื่อคนในสังคมกลายเป็นอัมพาตเช่นนี้ สังคมจึงอ่อนแอ เกิดโรคแทรกได้ง่าย

ทางออกของเรื่องนี้ชาวบ้านจะต้องรวมกลุ่มกันให้ได้ รู้จักตัวเอง ประหยัด อดออม มีวินัย รู้จักคนอื่น ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งแก่นธรรมของพระพุทธศาสนา มีศีลธรรมประจำใจ มีศักดิ์ศรี ไม่ขายสิทธิ์ ตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงดวงดาว โดยชุมชนจะต้องจัดระบบให้เอื้อต่อการรวมตัว ร่วมคิดร่วมเรียนรู้ และร่วมทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำตัวเป็นผู้ประสานงานเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ ร่วมทำ อย่าทำตัวเป็นเทวดาโปรดสัตว์เหมือนดังการพัฒนาในอดีต ประเทศไทยก็จะเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

เกียรติประวัติที่ได้รับ

พ่อประคอง มนต์กระโทก ได้รับการเชิดชูเกียรติจากสังคม ดังนี้

1. รางวัลคนดีศรีสังคม จากมูลนิธิหมู่บ้าน ปี 2539
2. รางวัลครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
3. รางวัลเสมอธรรมจักรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ที่ปริมพิธีท้องสนามหลวง ปี 2544)

พุมภา

ปราชญ์ชาวบ้านนักสู้ชีวิต จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา

พ่อจันทร์ที่ ประทุมภา เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2481 ณ บ้านนาเชือก จ.มหาสารคาม จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนทุ่งสว่างนาดี ต.สาหร่าย อ.พิมาย จ.นครราชสีมา แล้วบวชเป็นสามเณรอยู่ 3 ปี สอบได้นักธรรมโท จึงสึกไปเรียนช่างซ่อมเครื่องยนต์ตามอู่ซ่อมรถยนต์ได้ค่าแรงเดือนละ 500 บาท ทำอยู่ 2 ปี ด้วยความขยันจึงได้ขึ้นเงินเดือนถึง 2,000 บาท ซึ่งนับเป็นเงินเดือนที่สูงมากในสมัยนั้น พ่อจันทร์ที่ ประทุมภาได้แต่งงานกับแม่สำภา ศรีนนท์นาม ลูกสาวคนโตของพ่อกำนันจำปา ศรีนนท์นาม มีลูกด้วยกัน 4 คน คนแรกเป็นผู้หญิงอยู่กับแม่ คนที่สองเสียชีวิตตั้งแต่อายุได้ 2 ปี คนที่สามเป็นทหารม้าได้รับยศสิบเอกตั้งแต่ปี 2539 คนที่ 4 เป็นชาย นักเรียนโรงเรียนชุมชนอีสาน รุ่นที่ 3 เมื่อเดือนเมษายน 2539

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 138 บ้านโนนรัง หมู่ที่ 6 ต.ตลาดโพธิ์ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา 20370

สรุปแนวคิดของพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา

1. ความโลภทำให้หมดตัวจนเกือบเอาตัวไม่รอด

ผลของการขยันหมั่นเพียรและการมีภรรยาที่ดีได้หนุนเสริมให้ครอบครัวของพ่อจันทร์ที่มีหลักประกันในชีวิต มีครอบครัวที่อบอุ่น และมีความสุขในชีวิต ปี พ.ศ. 2524 ได้ตั้งโรงสีเล็กและเลี้ยงหมูแม่พันธุ์ โดยมีหมูอยู่ 80 กว่าตัว ฐานะจัดอยู่ในกลุ่มรวยปานกลาง มีผู้นำหน้าถือดาในหมู่บ้าน

และแล้วเป็นเหมือนฟ้าลิขิต ความโลภอยากรวยเร็วๆ รวยมากๆ และรวยล้นๆ ได้เข้าครอบงำ พ่อจันทร์ที่เล่าว่า “ปี 2525 มีชายคนหนึ่งได้ชักชวนผมไปเป็นลูกโกง จึงตัดสินใจดำเนินการขายทรัพย์สินที่มีอยู่ เช่น โรงสีข้าว หมูเนื้อ 80 ตัว ที่ดินบางส่วนและทรัพย์สินที่มีคุณค่าทุกอย่าง เหลือบ้านหลังเดียวพอได้อยู่อาศัย เท่านั้น ต้องไปกู้เงินจากนายทุนในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือน เฉพาะดอกเบี้ยวันละ 114 บาท ผมสูญเสียทุกอย่าง สูญเสียทรัพย์สินสูญเสียกำลังกายและใจ สูญเสียสุขภาพ การสูญเสียทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตผม ผลแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นตามมาคือลูกชายที่เรียนชั้นมัธยมปลายอยู่ดีๆก็ต้องออกจาก

โรงเรียน แต่ก็อดกลั้นน้ำตาไว้ไม่ได้ เป็นลูกผู้ชายแท้ๆ ต้องไหลหลังน้ำตาออกมา จุดนี้แหละครับที่ทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนแปลง และทุกวันนี้ผมพูดได้ว่าผมเป็นบพเรียนที่คุ้มค่า สำหรับชีวิตครอบครัว และชีวิตลูกผู้ชายอย่างผมที่สามารถฟันฝ่าวิกฤตของชีวิตมาได้” พ่อจันทร์ที่เล่าถึงความหลังอย่างขมขื่น

2. คนดีมีคัม

ในระหว่างที่มีดบาดด้าน หาทางออกไม่เห็นก็พอดีมีเพื่อนคนหนึ่ง ซึ่งเป็นหัวหน้าคนงานรับเหมาก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้างโรงเรียนที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อเห็นพ่อจันทร์ที่ตกทุกข์ได้ยาก จึงชวนไปทำงานด้วยที่ประเทศมาเลเซีย โดยช่วยออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ ได้มีโอกาสไปทำงานที่นั่นในปี 2529 ระหว่างที่ทำงานอยู่ที่นี่ พ่อจันทร์ที่ประหยัทุกบาททุกสตางค์และทำงานหนักที่สุดจนได้ค่าโหวตมากที่สุด จนคนที่ทำงานด้วยกันล้อเลียนว่า **“ลุงจะเอาเงินกลับบ้านหรือเอากระดูกกลับบ้าน”** อย่างไรก็ตามความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น พ่อจันทร์ที่อาศัยการทำงานหนักร่วมกับการอดออม ภายในเวลาเพียง 1 ปี เหลือเงินกลับบ้านหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทนำมาใช้หนี้และไถ่มาคืนได้พอดี เรียกขวัญและกำลังใจกลับมาได้

3. เกษตรกรรมเชิงเดี่ยวไปไม่รอด

แม้จะได้ที่นาคืน แต่ก็ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนทดลองทำแต่นาในปีแรกก็เพียงได้กินไปวันๆเท่านั้น ปีที่สองจึงนำเอาหลักทรัพย์ไปจำนองสหกรณ์ได้เงินมาลงทุนและใช้จ่ายในครอบครัวทดลองอยู่ 3 ปี หนี้สินมีแต่เพิ่มขึ้นทุกปีสมดังที่คนพูดให้ฟังว่า **“ทำข้าวนาปีเหลือแต่หนี้กับฟาง ทำข้าวนาปีงเหลือแต่ฟางกับหนี้”** ความทุกข์จากหนี้สินรอบนี้ ถูกนำมาปรึกษาหารือกันกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อหาทางออกในการลดหนี้ปลดสินข้อมูลของสมาชิกจากข่าวสารทางวิทยุและโทรทัศน์สรุปตรงกันว่าน่าจะลองทำเกษตรผสมผสาน จึงพากันไปดูงานของพ่อผาย สร้อยสระกลาง ซึ่งท่านทำมาก่อนหน้านี้ที่บ้านสระคุณ พอไปเห็นแปลงเกษตรผสมผสานของพ่อผาย ก็เกิดความพึงพอใจ สมาชิกในครอบครัวร่วมกันตัดสินใจทันทีว่า **“นี่คือคำตอบ”** และทุกคนก็ร่วมแรงร่วมใจทำเกษตรผสมผสานตั้งแต่นั้น ปีคือปี 2534

4. พึ่งตนเองได้ต้องออมน้ำ

พ่อผายบอกว่า **“การพึ่งตนเองได้ต้องออมน้ำ** เพราะมะพร้าว มะม่วง กล้วย หอย ปู ปลา บักมี บักเสียด อยู่ได้เพราะน้ำ” ความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวพ่อผาย ร่วมกับความหวังที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น จึงไม่มีอะไรมาสกัดกั้นความหวังของพ่อจันทร์ที่ และสมาชิกในครอบครัวประทุมกลางได้แม้ว่าไม่มีเงินจ้างแมคโครมาขุดสระก็หาใช่เป็นอุปสรรคแต่ประการใด ภายในเวลา 2 เดือน คนทั้งครอบครัวประทุมภาคก็ได้ขุดสระกว้าง 6 เมตร ยาว 20 เมตร ลึก 3 เมตร สามารถกักน้ำไว้ปลูกมะละกอ ฝรั่ง กล้วย ช่า และพืชผักต่างๆ จนเต็มพื้นที่ มีกินอ้อมจนดวงตาเห็นธรรมะ หรือธรรมชาติสามารถสร้างและรักธรรมชาติจนธรรมชาติกลับมารักและสร้างพ่อจันทร์ที่และครอบครัว และได้ขยายพื้นที่จาก 2 งาน ในปี 2534 เป็น 2 ไร่ ในปี 2535 เป็น 6 ไร่ ในปี 2536 เป็น 12 ไร่ในปี 2537 และเป็น 22 ไร่ ในปี 2538 มีสระน้ำรวม 10 สระ พร้อมด้วยไม้ผล ไม้ใช้สอย หมู เป็ด ไก่ ปลา นับไม่ถ้วนที่จะเป็นบ่านาญชีวิตดูแลพ่อจันทร์ที่ และครอบครัวไปชั่วลูกชั่วหลาน

5. “เราไม่ต้องไปหาเงิน รอให้เงินมาหาเรา”

วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของพ่อจันทร์ที่ ไม่เพียงทำให้รายจ่ายลดลงอย่างชัดเจน กระบวนการกลุ่มยังทำให้มีเงินในออมทรัพย์ ทำให้ค่อยๆปลดหนี้สินลงได้ เมื่อเข้าปีที่ 3 คือ ปี 2536 พื้นที่ๆดำเนินการเกษตรผสมผสาน 5 ไร่ เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วกลับมีกำไรสุทธิ 29,550 บาท ปี 2537 พื้นที่ 12 ไร่ มีกำไรสุทธิ 39,180 บาท ปี 2538 พื้นที่ 22 ไร่ มีกำไรสุทธิ 62,670 บาท พร้อมด้วยสัตว์และต้นไม้ยืนต้นนับไม่ถ้วน ซึ่งตรงกับคำสอนโบราณที่ว่า “วิ่งตามเงินเดินเข้ากองไฟ วิ่งตามธรรมะเย็นช้ำชื่นใจ”

เกียรติที่ได้รับ

จากการต่อสู้กับวิกฤติชีวิตของตนเอง จนสามารถหาทางออกที่หลุดจากวิกฤติทั้งหมดและยังมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ทำให้พ่อจันทร์ที่ ได้รับรางวัลต่างๆต่อไปนี้

1. รางวัลครอบครัวพัฒนาดีเด่นของอำเภอชุมพวง ปี 2538
2. รางวัลไร่นาสวนผสมดีเด่นของจังหวัดนครราชสีมา ปี 2542
3. รางวัลผลงานพัฒนาดีเด่นอำเภอชุมพวง ปี 2542
4. ใบประกาศเกียรติคุณ วปอ.ภาคประชาชน ปี 2542
5. ใบประกาศเกียรติคุณเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน ปี 2543
6. ใบประกาศเกียรติคุณครอบครัวอบอุ่น ปี 2544
7. ใบประกาศเกียรติคุณผู้นำดีเด่นในการปฏิบัติแนวทางพัฒนา ปี 2544

ชื่อยา

ปราชญ์ชาวบ้านรุ่นใหม่ จังหวัดขอนแก่น

ประวัติพ่อบุญเต็ม ชัยลา

พ่อบุญเต็ม ชัยลา เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2490 เกิดที่บ้านดงบัง ตำบลคอนนิม อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นลูกคนที่ 4 ของนายหลง และนางจอม ชัยลา หลังจบจากชั้น ป.4 ที่โรงเรียนวัดบ้านดงบัง ก็มาช่วยพ่อแม่เลี้ยงวัวเลี้ยงควายตามท้องไร่ท้องนา พอโตเป็นหนุ่มก็ช่วยพ่อแม่หาบของไปขายที่เมืองพล โดยการบรรทุกเกวียนไปถึง 15 กิโลเมตร

ปี 2508 แต่งงานกับนางหนูเรียน จันทาทุมชีวิตหลังแต่งงานราบรื่นดี มีลูกชาย 2 คน หญิง 1 คน รวมเป็น 3 คน ต่อมาแยกออกจากเรือนของพ่อตา ด้วยความขื่นและความประหยัด อดออมทำให้สะสมทุนขึ้นมาได้เพิ่มเติมเป็น 3 แปลงกว่า 41 ไร่ มีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่น และช่วยเหลือสังคมมาตลอด เป็นคนชอบเรียนรู้ตลอดเวลา ชอบทำงานทุกอย่างจึงทำได้ทั้งงานช่างไม้ ช่างปูน ช่างเหล็ก

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 68 บ้านดงบัง ม.4 ต.คอนนิม อ.เวียงใหญ่ จ.ขอนแก่น

สรุปแนวคิดพ่อบุญเต็ม ชัยลา

จากดงบังเป็นดงหมด

นับตั้งแต่ปี 2394 ที่พ่อขุน หนูเพีย ได้อพยพจากร้อยเอ็ดมาสร้างบ้านที่บ้านดงบังเพราะเห็นว่าจะมีความอุดมสมบูรณ์พื้นที่ป่าดงดิบ มีห้วยหนองเอี้ย และหนองโนไหลผ่านจึงตัดสินใจสร้างบ้านที่นี่ และตั้งชื่อว่า “ดงบัง” เพราะเป็นเหมือนหมู่บ้านที่มีป่ามาบัง

หลังปี 2500 เป็นต้นมา ความอยากรวยอยากมีเงินได้ครอบงำความคิดคนทั่วประเทศทั้งรัฐบาล นายทุน และตัวชาวบ้านเอง การให้สัมปทานตัดไม้ในรูปแบบต่างๆร่วมกับการตัดไม้ของชาวบ้านเอง เพื่อบุกป่าถางพงเพื่อแลกเป็นโฉนดที่ดิน ทำให้ป่าไม้ลดลงจนดงบังกลายเป็นดงหมด อาหารการกินปัจจัย 4 เริ่มหายากขึ้นทุกทีสภาพ

ดินเริ่มเปลี่ยนไป พอตมาถึงปี 2527 ฝนเริ่มไม่ตกต้องตามฤดูกาลเกิดสภาพฝนแล้งทำนาไม่ค่อยได้ผล จึงก่อให้เกิดอาชีพในหมู่บ้านคืออาชีพรับจ้างคนพากันอพยพออกไปขายแรงงานนอกหมู่บ้าน พ่อบุญเต็มก็หนีไม่พ้นวิธีคิดดังกล่าวที่ถูกครอบงำมามุ่งหน้าหาเงินอย่างเดียวด้วยหวังว่าจะรวย ถางป่าทั้งหมดแม้แต่ป่าหัวไร่ปลายนา ปลุกปอ ปลุกมันสำปะหลัง ขายเพื่อให้ได้เงิน เมื่อป่าหมด บังคับยี่สิบก็หมดไปด้วย ตามมาด้วยปัญหาแห้งแล้งดังกล่าว ดินเสื่อม จึงหันไปใช้ปุ๋ยเคมี พื้งสารเคมีฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง จึงทำให้การเกษตรกรรมมีต้นทุนสูง กลายเป็นเกษตรกรขาดทุน เงินไม่มีเหลือ เข้าสู่ระบบพื้ง ธกส. ครั้งแรกยืมมา 2,000 บาท ไม่พอใช้กู้ต่ออีก 80,000 บาท มาทำไร่ปอ ไร่มันสำปะหลัง พอราคาปอและมันตกต่ำอีก ขาดทุนอีกไม่มีเงินส่งใช้ ธกส. ต้องหันไปกู้ยืมทุนมาส่ง ธกส. นายทุนคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทต่อ 1 สัปดาห์ ทำแบบนี้มาหลายปีหลายรอบจนหนี้สิน ธกส. เพิ่มพูนเป็น 300,000 บาท เกิดวิกฤติทางการเงิน ต้องกู้เงินนายทุน 100,000 บาท ส่งลูกไปทำงานซาอุฯ โชคไม่ดีลูกถูกลอยแพ ต้องหันไปพึ่งรัฐเพื่อให้รัฐหาทางพาลูกกลับมา พอได้ลูกคืนมาคิดถึงไม่ได้เห็นเขาไปได้ดีที่ญี่ปุ่นตัดสินใจกู้เงินนายทุน 200,000 บาท โดยเอานาไปจำนอง ดอกเบี้ยร้อยละ 5 ก็โชคร้ายลูกต้มรอบที่ 2 เอาลูกกลับมาเรียนต่อ ก็ขี่รถไปชนคนอื่น 2 รอบ หมดเงินไปอีก 70,000 บาท รวมเป็นหนี้สิน 670,000 บาท หาทางออกไม่เจอ หนี้สินทั้งต้นและดอกค่อยๆ เติบโตแบบไม่มีวันหยุดจนถึงปี 2532 มีหนี้สินรวมดอกเบี้ยถึง 800,000 บาท หมดอาลัยตายอยาก

แนวความคิดที่สำคัญ

1. สารพัดเหตุผลที่จะไม่ทำ แก้ได้ด้วยการรวมตัวและกระบวนการเรียนรู้ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ต้นปี 2532 มีนักพัฒนาชื่อพรรณิ เสมอภาค จากโครงการเพื่อความอยู่รอดของเด็ก ที่มูลนิธิศุภนิมิต สนับสนุนงบประมาณให้ไปศึกษาดูงานตามที่ต่างๆ ระยะแรกๆพ่อบุญเต็มก็ไม่ได้สนใจมากนักยังไปรับจ้างทำงานก่อสร้างไปๆ มาๆ เพื่อความอยู่รอดและเอาเงินมาใช้หนี้ แต่ในที่สุดได้มีโอกาสไปร่วมดูงานกับเพื่อนบ้านจำนวน 15 คน ความคิดเริ่มเปลี่ยนไป

จากการไปดูงานหลายๆ แห่ง ในที่สุด ได้มาดูที่บ้านสระคูณ ภายใต้การนำของพ่อผาย สร้อยสระกลาง ซึ่งบ้านนี้ไม่มีห้วย ไม่มีฮ่อมน้ำ ขุดสระด้วยมือसानบั้งก็เอง เทียนี่ทุกคนหมดคำหาเหตุผลให้ตนเองอีกต่อไป กลับจากดูงานทุกคนหันหลังใส่กัน มุ่งหน้าสู่না ตัดไม้ผ่าसानบั้งก็ ขุดสระด้วยมือเดินตามแนวทางที่พ่อผายชี้แนะไว้ เสียงพ่อผายดังก้องในหัวใจทุกคนว่า “ พื้งตนเอง พื้งตนเอง และพื้งพากันเอง ทุนแม่ของเราให้มาแล้ว 10 นิ้วๆละแสน ก็ 1 ล้าน ไม่ต้องไปหาพื้งใครอีก ใช้หลักอริยสัจสี่แก้ปัญหาที่จัดเรียงไว้ ทั้งปัญหาอพยพแรงงานปัญหาเด็กขาดอาหาร ปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม

2. พื้งตนเองและพื้งพา 3 แม่

4 มกราคม 2533 หลังกลับจากดูงานบ้านพ่อผาย สร้อยสระกลาง พ่อบุญเต็มซึ่งเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง อัตตาหิ อัตตาโน นาโถ และแอบปรึกษาแม่เรียน ศรีภรรยา เพื่อไปพื้งพาแม่ อีก 3 แม่ คือ **แม่ธรณี และแม่คงคา และ แม่บ้าน** ในที่สุด การขุดสระของพ่อบุญเต็ม และแม่เรียนเสร็จสิ้นลงเมื่อ 30 เมษายนของปีเดียวกัน ใช้เวลา 4 เดือน ได้สระขนาดกว้าง 8 เมตร ยาว 24 เมตร ลึกประมาณ 1 เมตร ด้วยความช่วยเหลือของแม่ธรณี ทำให้แม่คงคาเริ่มเกิดขึ้น และด้วยความช่วยเหลือของแม่บ้าน และคำแนะนำของพ่อผาน หลงกุล ทำให้มีอาหารการกินทุกชนิด มีสมุนไพรรักษาโรคภัยไข้เจ็บ มีไม้ใช้สอยไว้สร้างบ้าน และเป็นเชื้อเพลิงในเวลาต่อมา ในช่วงแรกๆพ่อบุญเต็มได้ใช้พีชะระยะสั้นเพื่อช่วยลดรายจ่าย และเพิ่มรายรับเพียง 3 วันก็มีถั่วออกไว้กิน มีเหลือขายด้วยต้นทุนซื้อถั่วเขียวกิโลกรัมละ 15 บาท แต่แบ่งขายได้ 3 ถุงๆละ 10 บาท

ความเจริญเติบโตของต้นไม้ยืนต้น นอกจากจะเป็นบำนาญชีวิตอย่างดีให้กับครอบครัวของพ่อบุญเต็ม แล้ว ผลผลิตต่างๆไม่ว่าจะเป็นดอก ผล ยอด ใบ เนื้อไม้ และสมุนไพร สามารถนำมาใช้อยู่กิน เหลือกินแจก ทำให้มีเพื่อน เหลือแจกขายทำให้มีเงิน เหลือจากขายยังนำมาแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และขยายผลจนเป็นอุตสาหกรรมในชุมชน ระยะหลังมีผู้มาศึกษาดูงานมากมายผลผลิตเหล่านี้จึงกลายเป็นธุรกิจครอบครัวและชุมชนในการประกอบอาหารและอาหารว่างในการจัดเลี้ยงผู้ดูงาน ทำให้มีรายได้เป็นกอบเป็นกำและปลดหนี้ปลดสินลงอย่างรวดเร็ว หนี้สินพร้อมดอกเบี้ยย 8 แสนบาทเศษ ค่อยๆ ลดลงจนหมดหนี้สินในปี 2543

เกียรติประวัติที่ได้รับ

1. รางวัลเชิดชูเกียรติ คนดีศรีหมู่บ้านปี 2533 จากมูลนิธิศุภนิมิต
2. รางวัล อสม. ดีเด่น ระดับอำเภอ อำเภอแวงใหญ่ ปี 2534
3. รางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ระดับอำเภอ อำเภอแวงใหญ่ ปี 2536
4. เครื่องราชอิสริยาภรณ์เหรียญเงินมงกุฎไทย (ร.ง.ม) ปี 2540
5. รางวัลผู้นำอาชีพก้าวหน้าดีเด่น ระดับอำเภอ อำเภอแวงใหญ่ปี 2542
6. รางวัลเกียรติคุณจาก ธกส. เป็นเกษตรกรดีเด่น ปี 2543
7. ใบประกาศเกียรติคุณผู้สนับสนุนหน่วยงานทหารปี 2543 จากกองทัพบกที่ 2
8. รางวัลคนค่าคุณเมืองขอนแก่น ปี 2543 จากมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จังหวัดขอนแก่น

ฝากบอกสังคม

ชาวบ้านต้องปรองดองกัน มีความสามัคคี และมีความพร้อมเพรียงกัน ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาของตนเอง ชุมชนและทำงานแก้ปัญหาของประเทศชาติ ความสามัคคีนี้จะเกิดความมั่นคงได้ ก็ด้วยบุคคลในหมู่คณะ มีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผูกพันจิตใจของกันและกันไว้ เมื่อชาวบ้านระดับรากหญ้ามีความสามัคคีเข้มแข็ง พลังแผ่นดินก็เกิดขึ้น ทำให้ทุกคนมีความมั่นคงและปลอดภัย ชุมชนที่เข้มแข็งแล้วควรสานต่อให้เกิดความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเปิดโอกาสให้ชุมชนใหม่ๆในละแวกเจริญเติบโตตามไปด้วย รวมทั้งประสานหน่วยงานต่างๆ ให้ทำงานอย่างเต็มกำลังไม่ทำงานเพียงเพื่อให้ได้บำนาญรางวัลและผลประโยชน์เท่านั้น แต่หันมารวมพลังสร้างสรรค์สังคมและสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าตลอดไป

ยอม

ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดขอนแก่น

ประวัติพ่อทัศน กระยอม

พ่อทัศน กระยอม เกิดเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2471 ปัจจุบันอายุ 79 ปีเกิดที่บ้าน โคกใหญ่ อำเภองวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เกิดมาไม่ได้ใช้นามสกุล “สุ่มัง” ตามพ่อแม่ เนื่องจากพ่อเป็นนักเลงท่องเที่ยวไปตามที่ต่างๆ กว่า จะพบกันก็ตอนแก่ และขณะนี้เสียชีวิตไปแล้ว ตอนเด็กๆจึงต้องอยู่กับตายาย และใช้นามสกุล “กระยอม” ตาม นามสกุลของตา ตอนเด็กๆเป็นคนมีอุปนิสัยหีนีคนและไปบวชเณรตั้งแต่อายุ 7 ปี จนสอบได้นักธรรมตรี เมื่ออายุ 11 ปี ได้สึกออกมาเรียน ต่อจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสอบทวิชาหมอยา และทางธรรมะ ขจัดปัดเป่า ความทุกข์ยากของคนจนในหมู่บ้านจนเป็นที่เคารพยกย่องของคนในหมู่บ้าน ได้แต่งงานกับแม่มั่งจนมีลูกชาย ด้วยกันห้าคน ต่อมาภรรยาคนแรกเสียชีวิตจึงได้แต่งงานกับภรรยาใหม่อยู่กินด้วยกันอย่างมีความสุข และมีลูกสาว ด้วยกันอีก 5 คน

25 มิถุนายน 2510 พ่อทัศนได้พาชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ติดกับโสกน้ำขาว และตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้าน โสกน้ำขาว ด้วยความที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีวิชาความรู้ด้านหยูกยาและธรรมะในการช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ ชาวบ้านศรัทธา และพร้อมใจกันตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน และได้พาชาวบ้านพัฒนาบ้านเมือง เช่น ตัดถนนหนทาง โดย ไม่ได้ใช้งบประมาณ จนชาวบ้านรักใคร่ ยามใดที่เดินผ่านพ่อทัศนเมื่อกำลังเกี่ยวข้าว จะมาช่วยทันที โดยไม่ต้องเอ่ยปากขอจ้างวาน

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 108 ม.6 ต.ก้านเหลือง อ.แวงน้อย จ.ขอนแก่น

สรุปแนวคิดพ่อทัศน กระยอม

1. เสียคนเพราะนาย

หลังจากเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ 5-6 เดือน มีเจ้านายจากอำเภอสองคนเข้าไปตรวจเยี่ยมท้องที่เจ้านาย บอกให้หาเหล้ามาให้กิน และสั่งให้นั่งดื่มเป็นเพื่อน พ่อทัศนปฏิเสธอ้างเป็นหมอธรรมต้องรักษาศีล ดื่มเหล้าไม่ได้ เจ้านายบอกว่าไม่เป็นไร นิมนต์หมอนใจไปนั่งรอข้างวงเหล้าก่อน แล้วค่อยนิมนต์มาเข้าตัวใหม่ก็ได้ ความกลัวร่วม

ความไม่รู้ว่าเป็นนายจะว่าอย่างไร หรือจะมีอันตรายหรือเปล่าทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และคนในชุมชน ทำให้พ่อทัศนไม่กล้าขัดคำสั่งชวนของเจ้านาย เริ่มตีมนจนติด เสื่อมลงเรื่อยๆ เสียผู้เสียคนจนชาวบ้าน เรียกว่าผู้ใหญ่ซี้ เพราะติดเหล้า ไม่มีใครมาช่วยงานพ่อทัศนอีกต่อไป

นอกจากเจ้านายแล้ว ลูกๆของเพื่อนๆทำให้ตัดสินใจผิดพลาด ลงสมัครเป็นกำนัน 2 ครั้งหมดนาไป 2-3 ทุ่ง ความล้มเหลวทำให้เป็นเจ้าหนี้จึงไปทำไร่ข้าวโพดที่อื่น 2 ปี กลับมาอีกครั้งชาวบ้านพากันทำบัญชีทางว่าเรียกร้องให้ผู้ใหญ่บ้านกลับมาอยู่ในบ้านของตนเอง เมื่อคิดทบทวนเรื่องทั้งหมดที่ผ่านมาเชื่อมโยงกันจึงคิดว่าได้ตนเองเสียคนเพราะคนอื่น ไปเชื่อคนภายนอก ละเมิดศีลธรรม ตั้งแต่นั้นจึงหยุดดื่มเหล้า ตั้งอกตั้งใจทำงานช่วยเหลือประชาชน พาชุมชนรวมกลุ่ม และเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมธนาคารข้าว ทำโอ่งน้ำ ทำส้วม ออมทรัพย์ ขุดสระหมุนเวียน ตั้งกลุ่มสมุนไพร กลุ่มหมอนวด เป็นต้น จนได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ได้รับการสนับสนุนให้ไปดูงานต่างประเทศถึง 5 ประเทศในยุโรป

2. วิ่งตามเงิน เดินเข้ากองไฟ วิ่งตามธรรมะเย็นฉ่ำชื่นใจ

ปี 2532 พ่อทัศน และครอบครัวจึงเริ่มออกมาอยู่นา เพราะอยู่บ้านถูกชวนไปทำเรื่องอื่นหมดเวลาไปวันๆ การไปอยู่นาทำให้มีเวลามากขึ้นในการเรียนรู้จากธรรมชาติ เริ่มขุดสระด้วยมือ เพื่อกักเก็บน้ำฝน ผ่านไป 2-3 เดือน เริ่มกักเก็บน้ำได้ เมื่อมีน้ำจึงเริ่มปลูกกล้วย 30 กอ ค่อยเป็นค่อยไป เรียนรู้จนเข้าใจแล้วเริ่มปลูกต้นไม้ และเลี้ยงสัตว์ทุกชนิดที่กินได้ใช้ได้ แจกญาติพี่น้องได้ เหลือกินเหลือแจกก็ขายไป ผสมผสานกัน ค่อยๆถอยห่างออกจากพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าว ปอ มัน การวิ่งตามธรรมะ หรือ ธรรมชาติทำให้เกิดปัญญาและความสุขอย่างมาก

ความสำเร็จของพ่อทัศน กระย้อมมิได้จำกัดความยินดีไว้เฉพาะในครัวเรือนของตนเองหากได้ขยายเครือข่ายในอำเภอวงน้อยถึง 11 หมู่บ้าน แบะมีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกเดือนมาตั้งแต่ปี 2532 และนอกจากจะขยายผลด้านเกษตรกรรมพึ่งตนเอง และพึ่งพากันเองแล้ว ยังได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของสมาชิก

ฝากบอกสังคม เลิกเชื่อคนอื่น หันมาเชื่อกฎมปัญญาชาวบ้าน

“นักวิชาการทำการเกษตรเจ๊งมามากต่อมาก แต่ภูมิปัญญาชาวบ้านทำการเกษตรไม่เคยเจ๊ง ทั้งนี้เพราะเรามีของดีอยู่แล้วในถิ่นฐานเป็นของดีที่มีคุณค่า มีความรักความเอื้ออาทรต่อเผ่าพันธุ์ให้ดำรงอยู่อย่างมีความสุขพร้อมด้วยคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมดี จึงควรที่คนรุ่นใหม่หยุดคิด และหยุดเชื่อคนอื่นหันกลับมาเชื่อกฎมปัญญาชาวบ้านเรามากกว่า” พ่อทัศนกล่าวปิดท้ายอย่างมั่นใจ

คพิบูลย์

ปราชญ์ชาวบ้าน ครูบ้านาญผู้เจริญตามรอยพระยุคลบาท

ประวัติพ่อผอง เกตพิบูลย์

พ่อผองเกิดเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2473 ที่บ้านหันใหญ่ ตำบลเมืองพล อำเภอลพบุรี จังหวัดขอนแก่น เป็นบุตรของนายทอก และนางพัน เกตพิบูลย์ ซึ่งปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว มีบุตรชาย 5 คนและบุตรสาว 1 คน จบการศึกษา ป.1-4 จากโรงเรียนประชาบาลบ้านบ้านหันใหญ่ จบมัธยมจากโรงเรียนบำรุงไทย 2 จบครูมูลจากโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดนครราชสีมา เรียนรู้ด้วยตนเองจนได้เลื่อนวิทยฐานะเป็น พ.ป. และ พ.ม. ในปี 2504 และ 2516 ตามลำดับ รับราชการเป็นครูที่ดีทั้งสายผู้สอนและผู้บริหารจนเกษียณอายุในตำแหน่งครูใหญ่เอกโรงเรียนบ้านคูขาด ปี 2534

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 83 ม.7 ต.โคกสง่า อ.พล จ.ขอนแก่น

สรุปแนวคิดของพ่อผอง

1. ถอดเครื่องแบบครูสู่ท้องนา ตามแนวทางพระราชดำริ

ชีวิตของเพื่อนๆ ครูเกษียณจำนวนมากได้พากันวิ่งโรยไปตามวัยอย่างรวดเร็ว บางคนถึงขั้นเสียชีวิตด้วยเหตุนี้ หลังเกษียณอายุราชการ เมื่อปี 2534 พ่อผองได้เจริญตามรอยพระยุคลบาท เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตโดยเปลี่ยนไร่นา 42 ไร่ให้เปลี่ยนเป็นเกษตรผสมผสานอย่างค่อยเป็นค่อยไป ปี 2534 ได้เริ่มวางแผนและลงมือปรับพื้นที่นา เพื่อนำพันธุ์พืชมาปลูกประมาณ 5 ไร่ พื้นที่ที่เหลือยังปลูกข้าวเหมือนเดิม ขุดบ่อน้ำได้ 1 บ่ออาศัยน้ำในบ่อปลูกพืชสวนครัว พืชล้มลุก ไม้ผลไม้ยืนต้นรอบๆพื้นที่เท่าที่จะหาได้คณนั้น สิ่งที่ได้รับในเบื้องต้นคือ ครอบครัวมีข้าวปลา อาหาร พืชผัก หมู เห็ด เป็ด ไก่ กินอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดปี โดยไม่ต้องไปซื้อหาเหมือนแต่ก่อน ผลผลิตที่มากมายเหลือล้น ทำให้มีญาติสนิทมิตรสหายทำให้มีญาติพี่น้องและเพื่อนมาทำตามถึง 9 คน ในปี 2538 ผลผลิตที่เหลือกินเหลือใช้ เหลือแจกทำให้ได้ขายช่วยให้มีเงิน จนทำให้พ่อผอง เป็นคนมั่งมีศรีสุข คือ มีอยู่ มีกิน มีเพื่อน และมีเงิน และที่สำคัญคือการมีอาหารดีทั้งปริมาณและคุณภาพปลอดภัย การมีอากาศดี การมีอารมณ์ดีจากการไม่เครียด การออกกำลังกายดี เพราะได้ทำงานสมกับวัยของทั้งสามภรรยาทำให้มีสุขภาพดี และมีอายุยืน

2. วิฤติเป็นโอกาส

ปี 2540 ได้เกิดวิฤติของฟ้าฝน ปรากฏว่าไม่มีฝนตกลงมาเลยตั้งแต่พฤษภาคม 2540 จนถึง พฤษภาคม 2541 ทำให้ต้นไม้มลายตายลงเป็นจำนวนมาก ความแล้งทำให้พ่อผองให้ความสำคัญกับการเก็บน้ำฝนไว้ใช้ใน ปี 2541 จึงปรับพื้นที่ตามสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางพระราชดำริ สูตร 1-3-3-3 บนพื้นที่ทั้งหมด 42 ไร่ ทำให้มีที่อยู่อาศัย 3 ไร่ มีที่ปลูกพืชทั้งไม้ผลและไม้ใช้สอย 13 ไร่ มีแหล่งน้ำรวม 14 บ่อ พื้นที่ประมาณ 13 ไร่ ทำให้เก็บน้ำไว้ได้ใช้ตลอดปี เมื่อน้ำพอเพียงจึงได้ปลูกต้นไม้ทดแทนที่ตายไป และปลูกต้นไม้ยืนต้นจนกลายเป็นป่าหรือไพร ซึ่งช่วยให้มีสมุนมากมาย คือ สมุนไพรที่เป็นได้ทั้งอาหารและยารวมทั้งช่วยระบบนิเวศดีขึ้นมากอย่างชัดเจนความหลากหลายทางชีวภาพช่วยให้การทำเกษตรอินทรีย์เป็นจริงในปี 2541 นี้เอง โดยพ่อผองและภรรยาได้เริ่ม ปลูก เลิก เลิก สารเคมีทุกชนิด หันมาทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพที่เป็นปุ๋ยที่เป็นที่ไว้ได้แมลงช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลงอย่างมากรวมทั้งผลผลิตที่ได้รับก็ดีขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพและไม่เสี่ยงต่อสารพิษอีกต่อไป ผู้บริโภคที่ได้ข่าวก็นิยมมาซื้อทำให้มีเงิน เมื่อมีเงินจึงได้หารือก้นพัฒนาจากกลุ่มเกษตรผสมผสานกันขึ้นมาเป็นกลุ่มออมทรัพย์ช่วยให้มีทุนสำหรับสมาชิกกู้ยืมเงินไปลงทุนแก้ปัญหาการผลิตและแก้ปัญหาชีวิตได้ราบรื่นขึ้น จนปี 2544 มีเงิน 40,000 บาทเศษ และกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งสมาชิกและเงินทุน มีกฎกติกาที่แข็งแกร่งบนความรู้สึกสบายๆ ปลอดภัยพร้อมทั้งหลักประกันและสวัสดิการอย่างทั่วถึงแก่มวลสมาชิก ซึ่งเรียนรู้มาจากสหกรณ์รวมใจชาวขอนแก่นที่ยึดแนวทางกองทุนออมทรัพย์ตำบลครองเปรี๊ยะ ของพ่ออัมพร ด่วงปานมาเป็นต้นแบบที่เน้นการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง รวมทั้งร่วมคิดร่วมเรียนรู้ และร่วมทำ

วิฤติครั้งนี้ทำให้พ่อผองและภรรยาสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งจากการออมน้ำ ออมดิน ออมสัตว์ ออมต้นไม้ ออมเงิน สิ่งสมถะกลมกลืน และสิ่งสมถะภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา

3. กระบวนการเรียนรู้ จุดแตกหักการพัฒนา

การพัฒนาที่ผ่านมาเน้นเกษตรกรเพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต มีความสุขกับการมีเงินซื้อความหรูหราจากวัตถุในลักษณะของรูป รส กลิ่น เสียง แนวทางดังกล่าวทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงสูงทั้งจากภัยธรรมชาติ จากกลไกการตลาดซื้อของจำเป็นมาแพง ขายของที่ผลิตได้ถูกๆ การขาดทุนจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรเกือบทั้งหมดเป็นหนี้สินที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและถึงขั้นล้มละลายในที่สุด

เมื่อได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้กับเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคี จังหวัดขอนแก่น ในปี 2538 ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อสุขภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น ที่เน้นหลัก อัตตา หิ อัตตาโน นาโถ หลักอริยสัจสี่ หลักอิทธิบาทสี่ และหลักอปริหานิยธรรม กลุ่มเกษตรผสมผสานบ้านโนนพริก ภายใต้การนำของพ่อผองจึงเกิดขึ้น และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่ภูมิปัญญา โดยมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมเรียนรู้ ร่วมทำหมุนเวียนกันไปในพื้นที่ของสมาชิก มีการวิจัยชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ของชุมชน ในรูปแบบต่างๆ จนถึงปี 2544 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 109 คน

การมีโอกาสเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานทำให้พ่อผองได้มองเห็นภาระกิจอันยิ่งใหญ่จากการรวมตัวของ 12 เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานที่มีจินตนาการพลิกฟื้นทั่วทั้งอีสานในทุกๆด้าน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้สุขภาพคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น จึงทำให้พ่อผองกลายเป็นสมาชิกที่ไม่เคยขาดการประชุมเลย และร่วมเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่แข็งแกร่งในการขยายเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางให้มีคนอีสานที่พึ่งตนเองและพึ่งพากันเองอย่างสมดุลและมีความสุข 1 ล้านครอบครัวในเร็ววัน

เกียรติที่ได้รับ

พ่อผองได้รับรางวัลต่างมากมายดังนี้

1. รางวัลโล่สิ่งมหัศจรรย์ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย สาขาผู้นำอาชีพก้าวหน้าจังหวัดขอนแก่น ปี 2541 โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น
2. รางวัลพระราชทานพระธาตุนาดูนาคำจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2541 โดยการคัดเลือกจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. เกียรติบัตรอาสาสมัครไกลเกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนประจำปี 2541 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
4. เกียรติบัตร “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2542 โดยวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดขอนแก่น
5. เกียรติบัตรข้าราชการบำนาญดีเด่นประจำปี 2542 โดยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพล
6. เกียรติบัตรข้าราชการบำนาญดีเด่นประจำปี 2542 โดยเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาทักษิณ(เขต5)
7. รางวัลคนค้ำคนคูเมืองขอนแก่นประจำปี 2543 โดยมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดี จังหวัดขอนแก่น
8. เกียรติบัตรเกษตรผสมผสานสาขาไร่นาสวนผสม ประจำปี 2544 โดยสำนักงานการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปราชญ์ชาวบ้านนักปลูกต้นไม้ จังหวัดอำนาจเจริญ

ประวัติพ่อชาลี มาระแสง

พ่อชาลี มาระแสง เกิดเมื่อวันที่ 6 พย. 2475 อายุ 79 ปี เป็นบุตรชายคนเดียวของนายเหรียญและนางหม่วย มาระแสง มีพี่สาวและน้องสาวอีก 4 คน พ่อชาลีเป็นลูกคนที่ 4 แต่งงานกับนางจันทร์ มาระแสง มีลูกชาย 4 คน และลูกสาว 5 คน

สมัยเด็กๆ ธรรมชาติเอื้ออำนวยมาก มีแมลง นก กบ เขียด ไก่ป่า กระรอก กระแต อีเหิน พังพอน อยู่กันอย่างสมดุล มีให้กินไม่หวาดไม่ไหว เมื่อเด็กชายชาลีไปรดสวนที่นาริมป่ากับแม่ตอนเช้าตรู่ แสงทองของตะวันจะโผล่ขึ้นตามขอบฟ้า เสียงไก่ป่าขันแจ้วแจ้วอยู่ทั่วสารทิศ เด็กชายชาลีจะจดจำไว้ว่าตัวไหนขันอยู่ที่ใดก็จะนำบ่วงไปดักมาอวดพ่อแม่ที่รักเขามากมาอย่างง่ายดาย ธรรมชาติได้สอนให้เด็กชายชาลีมีความฉลาดในเรื่องทำมาหากินเป็นอย่างมาก ทั้งล่าสัตว์ป่าทอดแหหาปลา ข้อนข้าว จะทำได้มากกว่าเพื่อน เมื่ออายุได้ 8 ปี ก็เข้าเรียนหนังสือชั้นชั้นหามุไหล (ป.1) ที่โรงเรียนศาลาวัดโพธิ์ศรี บ้านกุดขวย จบ ป.1 แล้วไปเรียนต่อบ้านคำพระจนจบ ป.3 จนออกจากการเรียนจนพ้นเขตการเรียน ด้วยการสนับสนุนของพ่อให้บวชเรียนไปเป็นสามเณรเพราะเชื่อว่าคนที่บวชออกมาจะมีศีล มีธรรมไม่คดไม่โกง หากินในทางซื่อสัตย์สุจริต ระหว่างบวชเป็นสามเณร พระเจ้าอาวาสจะพาไปเทศน์ตามงานต่างๆ โดยสามเณรชาลีมีหน้าที่แบกของเดินฝ่าแดดร้อนๆตามหลังเจ้าอาวาส โดยเจ้าอาวาสจะเดินนำหน้าทิ้งระยะห่างประมาณ 1 กิโลเมตร เมื่อถึงไร่ร่มไม้ท่านก็พัก พ่อสามเณรชาลี ถึงที่ร่มท่านก็เดินต่อ จึงไม่มีโอกาสได้พักเลย ทั้งหนักทั้งเหนื่อย อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้หล่อหลอมทำให้เป็นคนมีความอดทนสู้งานหนักโดยไม่ท้อ จนสอบได้นักเรียนธรรมชั้นตรี ในปี 2491 และหมดความเพียรในพระพุทธศาสนา จึงสึกออกมาทำงาน

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 25 หมู่ 10 บ้านกุดขวย ต.คำพระ อ.หัวตะพาน จ.อำนาจเจริญ

สรุปแนวคิดของพ่อชาลี

1. วังไล่ล่าหาเงิน สร้างความรวยให้คนอื่น แต่ได้ประสบการณ์ชีวิต

หลังสีกออกมาหนุ่มชาลีคิดหางานทำเพื่อหาเงิน จึงตัดสินใจขายแรงงานทางภาคกลางซึ่งสมัยนั้นเรียกว่า “ไปไทย” คือไปรับจ้างเมืองไทยทางภาคกลาง ตัดสินใจไปโดยไม่บอกพ่อแม่ แต่ก็ล้มเหลวในครั้งแรกถูกพ่อแม่จับได้ ความพยายามครั้งที่ 2 ได้ไปไทยสมใจ โดยขึ้นรถไฟที่อุบลฯ ค้างคืนที่นครราชสีมา 1 คืน ตื่นเช้าเดินทางต่อถึงกรุงเทพฯ ไม่รู้จักทางไม่มีทางเลือก โชคดีมีคนรับไปทำงานที่สวนส้ม สวนละมุดที่อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม เป็นเวลา 1 ปี ทำงานหนักเท่าไรก็สู้ แต่ที่สู้ไม่ได้ก็คือเวลาเลิกงานมารับประทานอาหารเด็กๆ ลูกของนายจ้างวิ่งเข้าวิ่งออกเชกหัว และกล่าวว่า “เวลาแดกแล้วมึงแดก เวลาทำงานแล้วมึงซี้เกียจจะตายหา” โดยพ่อแม่เด็กก็ได้ห้ามปรามแต่ประการใด หนุ่มชาลีคิดทบทวนพบว่าเราเป็นคนจน เป็นลูกจ้างทำงานให้คนรวย เขารวยเขายังปล่อยให้ลูกว่าดูถูกเรา เราได้เงินเพราะเราแพ้ๆ แต่เราไม่คิด ก็เลยผ่านไปทำงานขุดร่องวางสายโทรศัพท์จากบางซื่อไปบางซื่อ ซึ่งงานดีเงินดี แต่ก็อยู่ไม่ได้ เพราะความขยันทำให้หนุ่มชาลีอาสาแม่ครัว ซึ่งเป็นเมียผู้รับเหมาล้างถ้วยล้างชามเลี้ยงคนงาน 30 กว่าคน จนได้รับความไว้วางใจให้เป็นคนทำอาหาร และส่งเสียคนงานความใกล้ชิดในการทำงาน ทำให้หนุ่มชาลีเกรงจะมีภัย จึงผ่านไปเป็นลูกจ้างขุดบ่อปลาที่บางนา ต่อมาไปเป็นลูกจ้างทำนาที่นครนายก แล้วเลยไปเป็นลูกจ้างสวนมะพร้าว สวนมะม่วงและสวนกล้วยที่ชลบุรี เร่ร่อนจรจัดขายแรงงานอยู่ 4 ปี จนถึงปี 2495 เริ่มคิดถึงบ้านจึงกลับบ้าน ก่อนถึงบ้านแวะที่สาวที่ทำงานอยู่ที่ชลประทานจังหวัดอำนาจเจริญจึงสมัครทำงานอยู่ที่นั่น พ่อทราบข่าวจึงมารับตัวกลับไปแต่งงานกับผู้หญิงซึ่งเป็นลูกคนที่รวยที่สุดในหมู่บ้าน แต่ตัวเองไม่ชอบ อยู่กินกัน 6 เดือนก็แยกทางกันกลับไปทำงานที่ชลประทานจนได้ตำแหน่งเสมียน มีโอกาสก้าวหน้าต่อไปได้ แต่โชคร้ายป่วยหนักเป็นอัมพาตกระทันหัน ต้องหยุดงานถึง 8 เดือน

2. ไม่มีบ่อปลา นาข้าว สวนผลไม้ จะไม่ยอมโกนหัวโกนเครา

ปี 2500 องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงออกผนวช นายชาลียากจะร่วมทำบุญทำทาน แต่ก็ไม่มีปัจจัย จึงตั้งปณิธานอันแรงกล้าขออุปสมบทไปเป็นทาสเขาไปทำให้คนอื่นรวย ทั้งประสบการณ์สวนส้ม ขุดร่องวางสายโทรศัพท์ ขุดบ่อปลา ทำนาข้าว สวนมะพร้าว สวนกล้วย สวนมะม่วง และงานชลประทานมาสร้างบ่อปลา นาข้าว สวนผลไม้ ของครอบครัวของตนเอง เพื่อเป็นแรงหนึ่งหนุนชาติ เพื่อร่วมเป็นราชสักการะ หากไม่สำเร็จจะไม่ยอมโกนหัวโกนเครา ด้วยความมุ่งมั่นจะยอมน้ำไว้ให้ได้ในนาโคกที่แม่ยายยกให้ นายชาลีก็เริ่มขุดดินปั้นฝายตามคำแนะนำของนายช่างวงศ์ สาตูลักษณ์ผู้บังคับบัญชาเก่า งานขุดดินปั้นฝายถูกดูถูกดูแคลนจากชาวบ้านหาว่าฝันหวานสร้างวิมานในอากาศ แต่แทนที่จะบั่นทอนจิตใจของนายชาลิลกลับกลายเป็นกำลังใจให้นายชาลีบากบั่นขุดบ่อสร้างดินจนสำเร็จในปี 2518 ในเวลา 18 ปี และเก็บน้ำได้ในปี 2524 มีคันดินสูง 5 เมตร ฐานกว้าง 14 เมตร ยาว 280 เมตร ทำให้น้ำมีปลา มีนาข้าว มีสวนผลไม้มีสุข มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเจริญรุ่งเรือง มีชื่อเสียงโด่งดัง มีคนเชิญไปเป็นวิทยากรบรรยายเกษตรผสมผสานเกือบทุกวัน มีคนมาศึกษาดูงานจนแทบรับแขกไม่ไหว

3. ฟ้าผ่า-ห้าคำ-ปอบเข้า-สังคมเมิน

ขณะที่พ่อชาลีกำลังประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต สิ่งที่ไม่คาดคิดก็บังเกิดขึ้นพร้อมกันจนความสุขและคุณงามความดีที่บรรจงสร้างไว้หมดลงไปจนราบป่าพนาศุขย์ กล่าวคือวันที่ 18 มกราคม 2530 แม่จันทร์เริ่มล้มป่วยอาการหนักขึ้นเรื่อยๆ ส่วนตัวพ่อชลีเองก็เริ่มมีปัญหาเรื่องตาเกือบจะบอดมองอะไรไม่ค่อยเห็น อ่านหนังสือไม่ได้ โชคดีได้รับการอุปการะจากมูลนิธิหมู่บ้านพาไปรับการรักษาที่กรุงเทพฯ จนอาการของพ่อชาลีหายเป็นปกติ แต่อาการป่วยของแม่จันทร์เรื้อรังติดต่อกันถึง 4 ปี ด้วยไตอักเสบ หัวใจล้มเหลว เป็นอัมพาตและเสียชีวิตเมื่อ 11

มกราคม 2534 หนี้สินกว่า 400,000 บาท ให้พ่อชาลี โดยแยกเป็นหนี้สิน 2 ก้อน ก้อนแรกมีหนี้ 200,000 บาท ต้องจ่ายอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5-10 ต่อเดือน และที่เหลืออีก 200,000 บาทเศษ ต้องชำระดอกเบี้ยปีละ 12.50 จึงตัดสินใจขายที่ชำระหนี้ก้อนที่มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5-10 ต่อเดือน จึงเหลือหนี้ 200,000 กว่าบาท ดอกเบี้ยร้อยละ 12.50 ต่อปีจนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่แม่จันทร์เริ่มป่วยนั่นเอง พ่อชาลีได้เงินก้อนโตที่ไม่เคยมีมาก่อนและเงินก้อนก้อนนี้ได้เข้าทำลายคุณงามความดีของพ่อชาลีลงเพราะความเข้าใจผิดของพ่อชาลีเอง รวมทั้งผู้ยื่นเงินให้ก็มีได้ให้รายละเอียดที่มากพอแก่พ่อชาลีกับช่วงนั้นได้รับคำวิทยากรจากการบรรยายเกษตรผสมผสานสูงถึง 1,000 บาทถึง 5,000 บาท จึงทำให้เข้าใจว่าเงินทุน 5 หมื่นบาทเศษที่องค์กรเอกชนมอบให้นั้นเขาให้เป็นคำวิทยากรใช้ทำอะไรก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้ก็ได้สอบถามเจ้าหน้าที่ศูนย์วัฒนธรรมบ้านฝางขอนแก่น ก่อนนำเงินไปใช้ว่าเงินก้อนนี้เขาให้ไปทำอะไร ก็ได้คำตอบว่าใช้ทำอะไรก็ได้ จึงใช้ไปตามความจำเป็นในขณะนั้น ความผิดพลาดครั้งนี้จึงเป็นบทเรียนที่เจ็บปวดที่สุดในชีวิตถึงขั้นสังคมในในเวลาต่อมา โดยยังดีที่มีพื้นฐานเก่า ทั้งบ่อปลา นาข้าว สวนผลไม้ คอยประคองชีวิตไว้ไม่ให้ล่มสลาย ต่อไปชีวิตใหม่บนพื้นฐานเก่าจะเป็นเช่นไรต้องคอยดูกันต่อไปในเครือข่าย ปลุกป่า สระน้ำ วังปลา ที่กำลังทยอยเกิดขึ้น

ฝากบอกถึงสังคม

สังคมไทยเป็นสังคมที่ “มี มี มี และมี” เรามีคนดี เรามีดิน มีน้ำ มีป่า ที่อุดมสมบูรณ์ มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีศาสนาที่น่าเลื่อมใส มีพระเจ้าแผ่นดินที่มีทศพิธราชธรรม นับเป็นความโชคดีที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย สิ่งสำคัญคือ สังคมไทยยังขาดการนำคนดีมาใช้ ขาดกระบวนการนำคนดีมารวมตัวร่วมคิดร่วมเรียนรู้ และร่วมทำในการค้นหาปัญหา หาสาเหตุ หาทางเลือกและวางแผนปฏิบัติการ แก้ปัญหาด้วยทุนทางสังคมของตนเอง อาศัยทุนทางสิ่งแวดล้อมหันมาอมน้ำ ออมดิน ออมต้นไม้ ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้มาเชื่อมต่อกับวิถีชีวิตเพื่อให้ทุกชีวิตอยู่อย่างสมดุลและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากเอาเงินเป็นตัวตั้ง ขายความสุขและทรัพยากรมาเป็นเงิน หันมาเอาความสุขและทรัพยากรเป็นแนวตั้ง แปรเปลี่ยนเงินทุนที่มีอยู่มาสร้างความสุขและทรัพยากรรวมตัวไม่ยอมศิโรราบให้แก่คนที่ไม่ดี ททรยศต่อบ้านเมือง ทั้งนี้ทำได้เลยขอเพียงให้รู้จักตนเองว่าเป็นชาวนาหรือเกษตรกรที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีเอาจบเป็นปึกา เอาผืนนาเป็นกระดาด เอาหยาดเหงื่อเป็นน้ำหมักจากรีกลดดินทำกินเลี้ยงชีพ ชุมชนต้องรวมตัวสร้างความเข้มแข็ง รวมพลังสามัคคี หันมาใช้ภูมิปัญญาเพิ่มคุณค่าของผลผลิต และเพิ่มมูลค่าของผลิตผล รู้จักรวมกันซื้อรวมกันขาย เรียนรู้เอื้ออาทร แบ่งปัน บริหารจัดการ และมีวินัย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีคุณธรรม ยอมรับในสิ่งที่ถูกต้อง ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชาวบ้าน จริใจโปร่งใส รู้ร้อนรู้หนาว และไม่ประหารแนวคิดของประชาชนประเทศชาติจึงจะปลอดภัย

